

1 ВЕРЕСНЯ 2007 г. СУБОТА №№ 164-165 (26029-26030) Кошт 440 рублёў

ВЫДАЕЦЦА 3 9 ЖНІўНЯ 1917 Г.

ЗВЯЗДА

Б Е Л А Р У С К А Я Г А З Е Т А

Вучням, студэнтам, курсантам, аспірантам, педагогічным работнікам

Дарагія сябры! Сардэчна віншую вас з Днём ведаў і пачаткам навучальнага года. Беларускі народ заўсёды цаніў мудрасць, адукацыю, навуку і дзякуючы гэтаму стварыў вялікую культуру, падарыў свету нямяла выдатных асветнікаў і вучоных. Сёння Рэспубліка Беларусь утварае ідэю па выбраным шляху развіцця, у аснове якога стваральная праца, выкарыстанне вельмі вялікага інтэлектуальнага і творчага патэнцыялу нашага народа, найноўшых навуковых дасягненняў і перадавых тэхналогій.

Адукацыя — той надзейны фундамент, на якім будзецца дабрабыт Беларусі. Таму мы робім усё неабходнае для таго, каб кожны юны грамадзянін нашай краіны мог атрымаць глыбокія веды, рэалізаваць свае таленты, пасябраваць са спортам, стаць сапраўдным патрыётам любімай Радзімы.

У гэты святочны дзень хачу пажадаць усім вучням, студэнтам, курсантам і аспірантам упарта і настойліва спасцігаць асновы навуку, адчуваць радасць пазнання і нястомна імкнуцца да адкрыццяў. Выказваю шчырую ўдзячнасць настаўнікам і выкладчыкам за высокі прафесіялізм, вернасць прызначэнню і любоў да вучняў.

Моцнага вам здароўя, поспехаў у вучобе і працы, невычэрпнай энергіі, шчасця і аптымізму.

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр ЛУКАШЭНКА.

Фота: Папара ФАМІНКА

Пробны пуск — у лістападзе

31 жніўня кіраўнік урада Беларусі Сяргей Сідорскі наведаў Шклоў. Ён азнаёміўся з ходам работ на будаўніцтва заводу па вырабу газетнай паперы. На пляцоўцы завяршаюцца будаўнічыя і мантажныя работы. Цяпер ідзе рэвізія абсталявання перад першым пробным пускам, які паводле слоў Сяргея Сідорскага, запланаваны на лістапад. Ужо здадзена кацяльня, якая будзе поўнаасноў працаваць на аздадах вытворчасці. Прэм'ер угадзіў прыезд замежных спецыялістаў, якія правядуць пусканладаччыя работы. Будаўніцтва заводу ідзе па графіку. На пляцоўцы штодня працуе 750 чалавек. Ёсць толькі невялікае адставанне ў будаўніцтве ачышчальных збудаванняў, якое будзе бліжэйшым часам ліквідавана. Паводле планаў урада, завод па вырабу газетнай паперы ў Шклове павінен пачаць работу ў снежні гэтага года.

Ілона ІВАНОВА, г. Шклоў.

Ва ўрадзе

НЕЭФЕКТЫўНЫЯ ПАДАТКІ КАНУЦЬ У ЛЕТУ

Прэм'ер-міністр Беларусі Сяргей Сідорскі і міністр эканомікі Мікалай Зайчанка ацанілі закладзеныя на будучы год вынікі параметраў прагнозу сацыяльна-эканамічнага развіцця краіны як дастаткова напружанымі і няспрыяльнымі. Аднак, як зазначыў міністр эканомікі на Учасванні пасяджэння Савета Міністраў, на якім, у прыватнасці, разглядаўся і праект Указа Прэзідэнта «Аб зацвярджэнні важнейшых параметраў прагнозу сацыяльна-эканамічнага развіцця Рэспублікі Беларусь на 2008 год», толькі іх неўхільнае выкананне дазволіць ажыццявіць правядзенне збалансаванай палітыкі павышэння ўзроўню рэальных грашовых даходаў насельніцтва на 108—109 працэнтаў, росту рэальнай зарплаты на ўзроўні 107,5—108 працэнтаў.

Нагадаем, што рост валавога ўнутранага прадукту на наступны год запланаваны на ўзроўні 107,5—108,5 працэнта, прамысловай вытворчасці — 107—108, сельскагаспадарчай — 106,5—108, інвестыцый у асноўны капітал — 115—117, узровень інфляцыі запланаваны ў межах 6—8 працэнтаў. «Параметры няспрыяльны, над імі неабходна ў кожным міністэрстве працаваць, разгарнуць на аснове прагнозу сацыяльна-эканамічнага развіцця краіны галіновыя праграмы з тым, каб максімальна выкарыстаць вызначаныя параметры», — падкрэсліў Сяргей Сідорскі. Важнае значэнне для забеспячэння прагнозу, на думку прэм'ера, мае рэалізацыя інавацыйнай праграмы. У адпаведнасці з дакументам, да 2010 года ў Беларусі павінна быць створана больш за 100 новых прадпрыемстваў і 380 новых вытворчасцяў. Прэм'ер-міністр зазначыў, што ў праекце бюджэту на 2008 год прадуваецца максімальная падтрымка інвестыцыйнай палітыкі. Дзяржава будзе аказваць падтрымку тым прадпрыемствам, якія рэалізуюць важнейшыя інвестпраекты ў выглядзе кампенсаций часткі працэнтнай стаўкі па банкахіх праектах.

Міністр эканомікі Мікалай Зайчанка, які прадстаўляў праект прагнозу сацыяльна-эканамічнага развіцця рэспублікі на 2008 год, асабліва ўвагу ўдзельніў тым макраэканамічным умовам, якія дазваляць дасягнуць намечаных урадам мэтаў. У прыватнасці, ён расказаў аб захадах, якія ў наступным годзе будуць прыняты для аптымізацыі падатковай сістэмы і зніжэння падатковага ціску на эканоміку. Так, падзеліцца кацяля, што ў 2008 годзе будзе адменены адзін з абаротных падаткаў, які аказвае негатыўны ўплыў на канкурэнтаздольнасць айчынай прадукцыі. Размова ідзе пра падатак з карыстальнікаў аўтадарог, які спяганя-

еца па стаўцы 1 працэнт ад вырочки. Гэты крок, як патульчачы міністр, нават пры павелічэнні стаўкі ПДВ да 20 працэнтаў дазволіць забяспечыць зніжэнне выдаткаў арганізацый і павышэнне канкурэнтаздольнасці прадукцыі на знешніх рынках. Акрамя таго ён адзначыў, што для суб'ектаў гаспадарання ва ўмовах дзеючай заліковай схемы ПДВ такая рэформа, якая адмяняе абаротны падатак і як кампенсатар уводзіцца павышэнне стаўкі ПДВ, выдзе толькі для паліпашэння фінансавага становішча. Разам з тым, ёсць і негатыўнае наступства падобнага кроку — павышэнне інфляцыі ў параметры па інфляцыі, прадуваецца праектам прагнозу. «Мы лічым, што гэта прымальны крок, тая цана, якую мы павінны заплаціць за рэформу, якая будзе спрыяць стымуляванню эксарту і ў цэлым фінансаваму паліпашэнню становішча прадпрыемстваў», — сказаў Мікалай Зайчанка. Да таго ж у 2008 годзе плануецца адмяніць і шэраг неэфектыўных дробных падаткаў, якія спяганяюцца ў асноўным на мясцовым узроўні.

Паводле слоў міністра, прагнозу знешняга гандлю таварамі і паслугамі на 2008 год разлічаны спецыялістамі на падставе ацэнкі вынікаў знешняга гандлю на канец гэтага года. І зроблены ён з улікам тых умоў, што склаліся. Згодна з папярэднімі разлікамі, сальда па таварах і паслугах за 2007 год адзначаецца ў мінус 2,1 млрд долараў. Зыходзячы з апошняй лічбы, а таксама з прагназуемых на 2008 год аперэджальных тэмпаў росту эксарту над імпартам, мркуецца, што сальда ў будучым годзе будзе адмоўным дзесяць на ўзроўні мінус 1,4 млрд. Гэта значыць, што ў параўнанні з чакаемым узроўнем 2007 года сальда знешняга гандлю ў будучым годзе палепшыцца на 700 млн долараў.

Як паведаміў міністр фінансаў Мікалай Корбут, дэфіцыт бюджэту на 2008 год вызначаны на ўзроўні 2 працэнта да ВУП — больш за 2,2 трлн рублёў. Даходы кансалідаванага бюджэту з улікам фонду прагназуецца ў суме 50,5 трлн рублёў, што на 13,9 працэнта больш, чым сёлета, без уліку фонду — 38,5 трлн. Расходы кансалідаванага бюджэту без уліку фонду запланаваны ў суме 40,8 трлн рублёў, што на 15,3 працэнта больш, чым у 2007 годзе. Мін іншым, на льготнае кредытаванне жыллёвага будаўніцтва ў будучым годзе будзе выдзелена з бюджэту 346 млрд рублёў.

На ўчасным пасяджэнні Савета Міністраў праект важнейшых параметраў прагнозу сацыяльна-эканамічнага развіцця рэспублікі на 2008 год быў адобраны і прэм'ер рэкамендаваў накіраваць дакумент на подпіс кіраўніку дзяржавы.

Ігар ШНУЧЭНКА.

КУП «Мінскі абласной центр учета недвижимости»

по поручению комиссии по работе с имуществом, обращенным в доход государства, при Борисовском райисполкоме проводят открытый аукцион по продаже обращенных в доход государства объектов недвижимости:

№ Лота	Наименование объекта	Адрес объекта	Общ. пл. (кв.м.)	Начальная цена, бел. руб.
1	Гальванический цех	Борисовский р-н, д. Лошница	712	233 167 113
2	Торговый киоск	г. Борисов, ул. 30 лет ВЛКСМ	17,2	10 125 000
3	Ангар металлический	г. Борисов, ул. Ибаррури, 9	372,5	41 069 830
4	Гаражний комплекс (боксы 1-6)		406,4	56 422 690

Полное извещение опубликовано в г. «Звезда» от 04.05.2007г. Аукцион состоится 21.09.2007г. в 15.00 по адресу: г. Борисов, ул. Чапаева, 6, к. 215. Заявления на участие и необходимые документы принимаются по 20.09.2007г. до 17.00 по адресу: г. Минск, ул. Чкалова, 5, к. 326. Контактные телефоны (8017) 2246134, (80177) 739327. Сайт в Интернете: www.rlt.by

ISSN 1990 - 763X 0 7 1 6 5 >

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61, Курс новозеландского доллара — 767,39, Курс польского злотого — 83,78, Курс украинской гривны — 427,11.

Курсы валют: Курс доллара США — 2,147, Курс евро — 2,932, Курс японской иены — 204,45, Курс швейцарского франка — 849,24, Курс австралийского доллара — 105,61,

ЛІТАРАЙ СВЯТА

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Асабліваць першая: РОДНАЕ

— Да святкавання Дня беларускага пісьменніцтва кожны раз далучацца прыхільнікі ў кожным новым горадзе, куды яно прыкодзіць. На жаль, не ўсе могуць быць сведкамі свята штогод. Але міністэрства з’яўляецца яго арганізатарам. На вашу думку, што вылучае гэты дзень з шэрагу іншых дзяржаўных святаў?

— Найперш яго імкненне існуе да людзей. Ці не гэта адна з традыцый, закладзеных нашымі асветнікамі? Апошнім часам свята істотна пашырляе свае межы. Яно праходзіць не толькі ў «сталіцах», вялікіх гарадах, а таксама ў аддаленых сельскіх раёнах, дзе адбываюцца асноўныя мерапрыемствы. Мы праехалі Палацк, Оршу, Тураў, Камянец, дзе людзі адчулі ўрушэнне, імкнуліся стаць сведкамі самых розных мерапрыемстваў, сустрач, прэзентацый. Акрамя таго, урокі ў школах, сустрачкі з літаратурай, навукоўцамі, дзеячамі культуры адбываюцца па ўсёй краіне. Мэта іх, як і іншых культурных акцый, — далучаць людзей да сваіх духоўных каранёў, спрыяць усведамленню сябе сапраўднымі грамадзянамі Беларусі.

Гэтае свята ў шэрагу іншых займае асаблівае месца, бо яно аб’ядноўвае ўсіх тых, хто нераўнадушна да роднага слова: яно мае на мэце прапагандаваць духоўныя здабыткі нашага народа, найперш мовы і айчынай літаратуры. Дзень беларускага пісьменства нагадвае пра неабходнасць захавання і развіцця нашай багатай культурнай спадчыны. Напоўняе таму да яго вялікая ўвага з боку дзяржавы — святкаванне Дня беларускага пісьменства было ўстаноўлена Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь А.Р. Лукашэвіча ў 1998 годзе.

— У Беларусі сёння шмат святваюць, а чым, на вашу думку, тлумачыцца папулярнасць Дня беларускага пісьменства?

— Гэта свята сапраўды стала для многіх любімым. Таму што для беларускага слова, веды, пісьменства, духоўнай каштоўнасці заўсёды былі невячорнай крыніцай жыццёвага аптымізму. Добрае, «жывое» слова ў цяжкай сітуацыі чалавека падтрымае, і вярсцее з розных сітуацый падкажа, ці не так? Нашы продкі ведалі каштоўнасць слова. Нездарма Беларусь дала свету многіх выдатных асветнікаў, літаратараў, навукоўцаў. Многія з іх, дарчыні, зрабілі ўнёсак у культуру і навуку іншых народаў і лічацца там «сваімі» выдатнымі дзеячамі.

Асабліваць другая: ПРАДСТАЎНІЧАЕ

— Ці не гэтым тлумачыцца імавернасць да беларускага свята замежнікаў?

— Сапраўды, да нас у гэтыя дні прыежджаюць дэлегацыі з іншых краін, замежныя дыпламаты, якія працягваюць у Беларусі. Сёлета ў Шклове з’явіцца шмат замежных гасцей. Прыедуць пісьменнікі і журналісты з братаў славянскіх краін — Расіі, Украіны, Балгарыі, Сербіі, якія стануць удзельнікамі круглага стала «Славянская літаратура і выклікі сучаснасці». Але будзь і гасці з далёкіх краін: В’етнам, Венесуэла, ЗША, Індыя, Казахстан, Куба, Кыргызстан, Лівія, Мадона, Палесціна, Славакія, Таджыкістан, Туркменістан, супрацьпачыні міжнародных структур СНД і АБСЕ. Наша свята цікавае тым, што вельмі асаблівае па духу.

Зорныя дажджы

Некалькі буйных зорных дажджоў прайшлі над Беларуссю ў жніўні, паведамлілі ў Абсерваторыі БДУ.

У гэтым месцы той, хто хацеў загадаць жаданне, і аматары незвычайных астранамічных з’яў намі назіраць метэорныя патокі Персеіды (9—17 жніўня), Кацінгіды (10—25 жніўня), Сафедзіды (10—24 жніўня), Пегасіды (18—31 жніўня) і Аўрэгіды (14—31 жніўня), які дасягне свайго піку (8 метэораў у гадзіну) сёння.

Большасць метэорных патокаў называецца па імені сусор’а, у якога дзе яму пачатак. Найбольш уражлівае з’явіўся — гэта Персеіды, якія маюць радыант у сусор’і Персея (9—17 жніўня можна было ўбачыць да 60 «падаючых зорак» у гадзіну), а таксама Гемііды з радыантам у сусор’і Біліянт (25 лістапада—19 снежня 2007 года будзе назірацца да 90 метэораў у гадзіну). Таксама цікавае каштраванне метэорныя патокі Арыяніды (да 45 метэораў у гадзіну) і студзеньскія Квадрантыды (да 35 метэораў у гадзіну).

Верасень не багаты на «падаючыя зоркі» — толькі 2—6 верасня чакаецца слабы метэорны патак Пегасіды (да 9 метэораў у гадзіну). Новы сезон касмічных дажджоў адкрываецца для жыхароў Беларусі ў кастрычніку.

У гэты час спецыялісты раіць жаданні адкрываць імясловазці, у маленчкіх гарадках і пасёлках, дзе няма шматлікіх крыніц святла.

Надзея РАДЗІВОН, БЕЛТА.

Дарагога сынчона

Аляксандра Міхайлавіча ХУДАЛЕЯ шчыра віншую

з **55-годдзем!**

Хай заўжды к табе

ў вочку

Радоісц з сонцам

зазірае...

Сто садочкаў маладоісці

І здароўя пажадаю!

Мама.

— *Замежныя гасці змогуць адчуць гэты дух, але ці могуць яны адчуць смак беларускага слова? Яго цэльна, мяккасць, пэўнасць...*

— Ёсць рэчы, якія не трэба тлумачыць. Усе разумеюць, што значыць кніга, газета ці часопіс. Але становіцца зразумелай іх значнасць для Беларусі. Мы разам з выдавецтвамі, рэдакцыямі газет і часопісаў, паліграфічнымі прадпрыемствамі, імкнемся як можна больш шырока прадставіць беларускую кнігу і прасу. Прый гэтым у людзей ёсць магчымасць непасрэднай шчырай гутаркі з выдаўцамі, пісьменнікамі і журналістамі падчас «Фестывалю кнігі і прэсы». Сёлета ў Шклове будзе прадстаўлена больш за 30 арганізацый-выдаўцоў. Можна будзе пазнаёміцца з працай рэспубліканскіх грамадска-палітычных, літаратурна-мастацкіх, адукацыйных выданняў, акрамя таго, вельмі добра будзе прадстаўлена прэса Магілёўшчыны. Гэты фестываль заўсёды цікавы, а тут яшчэ ў людзей ёсць магчымасць паразмаўляць сам-насам з любімымі аўтарам, якія ведаюць па подпісу ў газеце, ці атрымаць аўтограф знамяцітага пісьменніка.

Асабліваць трэцяя: ДРУКАВАНАЕ

— *Непакоіць, што сёння жыхары Беларусі лепей ведаюць іменны расійскія папулярныя сучасныя аўтары, чым сваіх.*

— Прый гэтым нельга сказаць, што мы «завалі абароты». Можна праінтэрв’юваць працу кнігавыдавецкай галіны лібодна. Летас у Беларусі было выдана 11 569 кніг і брашураў, тыхарак якіх склаў 27,6 мільянаў экзэмпляраў. Што тычыцца прадукцыі шасці дзяржаўных выдавецтваў, то з агульнай колькасці кніг на іх долю прыходзіцца 298 назваў тыхароком 2,9 мільянаў экзэмпляраў.

Зразумела, самыя запатрабаваныя застаюцца вучэбныя выданні. Але вышэй літаратурна-мастацкіх выданняў, у тым ліку дзіцячых, не знікаеца. За шэсць месяцаў гэта года выйшла ў свет 1691 кніга тыхароком 10,2 мільянаў экзэмпляраў. Але мы не павінны ў гэтым сапярнічаць ні з якой іншай краінай, тым больш з Расіяй, дзе зусім іншыя ўмовы рынку, прыярытэты і ў першую чаргу маштабы. У Расіі штогод выходзіць у свет у дзесяць разоў больш кніг, чым у нас. Затое мы можам браць якасцю.

— *Ёсць паняцце якаснай паліграфіі, і ёсць паняцце якасці зместу, мастацкага ўзроўню таго, што ідзе да чытача...*

— Нельга аддзяляць адно ад другога. І хочацца тут гаварыць пра кнігу, як пра мастацтва, а што гэта такое, мы ведаем. Восць свежы прыклад. Напачатку жніўня ў Маскве адбыўся ІV міжнародны конкурс «Мастацтва кнігі» дзяржаў — удзельнікі СНД. Наша краіна прадставіла 42 выданні, 10 з іх былі адзначаны дыпламамі. Кнігавыдаўцы Расіі на гэтым жа конкурсе атрымалі тры дыпломы...

У Беларусі ёсць свой конкурс, які мае назву «Мастацтва кнігі». Цяпер ён мае статус нацыянальнага. Сёлета ён праводзіцца па 20 намінацях. Пераможцы будучы года нараджаны ў Шклове. Але ўжо можна прыадкрыць тямніцу Грыгор’я. Лепшым прызнана кніга, прысвечаная ўвагу Маці пад назвай «Маці, мама, матуля», выдавецтва

«Мастацкая літаратура». Гэтае ж выдавецтва, дарчыні, паставіла высокую планку сярэд літаратурна-мастацкіх выданняў: тут перамогу аддалі кнізе «Песня пра зубра» Міколы Гусоўскага. Нам ёсць што прапанаваць сваіму чытачу.

Асабліваць чацвёртая: АДВЕЧНАЕ

— *Зразумела, гэта радасна. Але ці варта супакойвацца, маўляў, наша кніга жыве і перамагае? Ці можна сказаць, што ў Беларусі ёсць магчымасць больш чытаць кніг на роднай мове?*

— Зручці ёсць, калі параўноўваць першую палову гэтага года з першай паловай мінулага. Сёлета за гэты перыяд выйшла 467 назваў на беларускую мову агульным тыражом калі 2 мілья экзэмпляраў. І гэта на 10,9 працэнта больш, чым за той жа перыяд летас, калі браць па назвах. Па тыражу паказчы практычна аднолькавы. З усіх выпушчаных кніг 6,7 працэнта прыходзіцца на долю беларускамоўных па назвах, па тыражу — 7,2 працэнта. Лыбчы — гэта адно. Але за імі — іменны нашы пісьменнікі, у тым ліку класікаў.

— *А як кнігавыдаўцы адзначаюць два вялікія дні беларускага народа ў юбілей — Янкі Купалы і Якуба Коласа?*

— Да 125-годдзя з дня нараджэння Якуба Коласа распачаты выпуск Збору твораў пісьменніка. Першыя 2 тэмы ўжо выйшлі, а ўсяго іх будзе — 20. «Песні жалбы. Казкі жыцця» Коласа выйшлі ў серыі «Бібліятэка школьніка» разам з кнігай «Мая Малітва» Янкі Купалы. Ёсць клопат пра далучэнне да беларускай літаратуры дзяцей-інвалідаў па зроку: спецыяльна для іх шрыфтам Брайл’а выданыя «Міхасевы прыгоды» Коласа. Будзе старонка, прысвечаная бібліяце нашых песняроў на сваче пісьменства ў Шклове. Ратрапектыўную выстава выданні Янкі Купалы і Якуба Коласа падрыхтавала Нацыянальная кніжная палата Беларусі.

Асабліваць пятая: СВЯТОЧНАЕ

— *Як вядома, да кожнага Дня пісьменства рыхтуюцца спецыяльныя выданні. Які сюрпрыз рыхтуюцца для Шклова?*

— Так, па традыцы дзяржаўныя выдавецтвы прымяркоўваюць да свята асаблівыя кнігі. Сёлета выдавецтва «Беларусь» падрыхтавала фотальбом «Шклоў». Акрамя таго, у серыі «Твае гарады, Беларусь» прадстаўлена новая кніга «Мой Магілёў». Цікава будзе пазнаёміцца з кніжкай «Адсюль выток, адсюль натхненне. Шклоўшчына літаратурная» (выдавец — «Мастацкая літаратура»), і стане зразумела, што выбар гэтага горада ў якасці сталіцы свята сёлета зусім невыпадковы. У яго багатае гісторыю, якую стваралі цікавыя і неардынарныя асобы. Такім быў славуці мисцювы мецэнат і знаўца мастацтваў граф Сямён Зорчы. Сёлета да Дня беларускага пісьменства ў Шклове яму будзе адкрыты помнік. Заснаваны ім тэатр быў вядомы далёка за межамі краіны, у Шклоў імкнуліся творцы з іншых краін, але цяпер граф мисцювыя таленты. Яны жывуць на шклоўскай зямлі і цяпер, імкнучыся здзівіць і ўзабагаціць сваю краіну.

Свята мае адбыцца змястоўным і цікавым. Таму хачу запрасіць чытачоў «Звязды»: прыежджайце другогаво верасня ў Шклоў, далучайцеся да роднага слова — крыніцы нашай духоўнасці і культуры.

АТРЫМАЙ МІЛЬЁНЧЫК!

Супрацоўнікамі праваахоўных органаў украінскай сталіцы раскриты буйнішчы ў гэтым годзе хабар, — паведамляюць інфармацыйныя агенцыцы са спасылкай на прэс-службу пракуратуры Г. Кіева.

Напрадзядні ў адным з раёнаў Кіева падчас атрымання хабару ў суме 605 тыс. долараў быў затрыманы старшыня грамадскай арганізацыі, якая адстойвала інтарэсы ўкладчыкаў банка, што падлягаў ліквідацыі. Як высветлілася, указаная сума з’яўлялася першым траншам з 1 млн. 210 тыс., які патрабаваў ад бізнесменна затрыманна за тое, каб не перахаджалі продаж аб’екта нерухомаасці, якія размешчаны ў рэгіёнах Украіны і належаць банку, што падлягае ліквідацыі. Пракуратурай Кіева ўзбуджана крмынальная справа.

Акрамя таго, у Кіеве ў жніўні з доказамі злычынства быў затрыманы дацэнт аднаго са сталічных універсітэтаў, які патрабаваў і атрымаў хабар у памеры 23 тыс. грыўняў.

Кар. БЕЛТА.

І ЖЫЦЦЁ, І ПРАЦА, І ЗАХАПЛЕННЕ

Анатоль СУЛЫБАНАВУ — генерал-маіру, ваеннаму летчыку Ілкіса, вядомаму беларускаму пісьменніку 3 верасня спайнечыца 80 гадоў.

— **Вы аднойчы казалі, што кніга для вас — гэта і жыццё, і праца, і захапленне...**

— Я дадаў бы яшчэ: і мая пастаянная, нязменная любоў. Гэту любоў яшчэ ў раннім дзяцінстве прывіў мне бацька. Спачатку чытаў мне розныя казкі, прыгоднічкі апавесці, а пасля, калі я стаў школьнікам, чытаў самастойна. Бібліятэка ў нашай школе была невялікая, але даламог выкладаць. Школьны юнацкі гурток за свае дадзеныя трапіў на ўсеагульную выставу і быў удастоены прэміі — бібліятэкі ў тры тысячы тамоў.

Вось ужо дзе была прастора для майёй душы! Я трымаў каля гэтых кніг дзень і ноч. Нават ужо даводзілася пасвіць карою, я што-небудзь пачытаць браў з сабою.

Без перабоўшання мая скажаць, што з кнігаю я не расставаяўся нідзе і ніколі. Нават у самы цяжкі перыяд майго жыцця, калі нашу спешкулоў эвакуіравалі ў Сібір і мы да знямогі працавалі на лесанарыхтоўках, і тады я люблю вольную хвіліну аддаваў чытанню. А ўжо ў курсанцкай гады — і пагадоў.

Так атрымалася, што па жыцці побач са мною заўсёды аказваліся сапраўдныя кніжнікі. У першым мамім палку, куды я маладым лейтэнантам прыбыў на службу, нампаляў Ганчаранка нас, афіцэраў, ледзь не прымушова вадзіў у бібліятэку, накіроўваў і кантраляваў наша чытанне.

Начтыаным, эрудыраваным чалавекам аказваўся камандзір палка Сакалоў, у якога я быў нампаля-

«Мастацкая літаратура». Гэтае ж выдавецтва, дарчыні, паставіла высокую планку сярэд літаратурна-мастацкіх выданняў: тут перамогу аддалі кнізе «Песня пра зубра» Міколы Гусоўскага. Нам ёсць што прапанаваць сваіму чытачу.

Асабліваць чацвёртая: АДВЕЧНАЕ

— *Зразумела, гэта радасна. Але ці варта супакойвацца, маўляў, наша кніга жыве і перамагае? Ці можна сказаць, што ў Беларусі ёсць магчымасць больш чытаць кніг на роднай мове?*

— Зручці ёсць, калі параўноўваць першую палову гэтага года з першай паловай мінулага. Сёлета за гэты перыяд выйшла 467 назваў на беларускую мову агульным тыражом калі 2 мілья экзэмпляраў. І гэта на 10,9 працэнта больш, чым за той жа перыяд летас, калі браць па назвах. Па тыражу паказчы практычна аднолькавы. З усіх выпушчаных кніг 6,7 працэнта прыходзіцца на долю беларускамоўных па назвах, па тыражу — 7,2 працэнта. Лыбчы — гэта адно. Але за імі — іменны нашы пісьменнікі, у тым ліку класікаў.

— *А як кнігавыдаўцы адзначаюць два вялікія дні беларускага народа ў юбілей — Янкі Купалы і Якуба Коласа?*

— Да 125-годдзя з дня нараджэння Якуба Коласа распачаты выпуск Збору твораў пісьменніка. Першыя 2 тэмы ўжо выйшлі, а ўсяго іх будзе — 20. «Песні жалбы. Казкі жыцця» Коласа выйшлі ў серыі «Бібліятэка школьніка» разам з кнігай «Мая Малітва» Янкі Купалы. Ёсць клопат пра далучэнне да беларускай літаратуры дзяцей-інвалідаў па зроку: спецыяльна для іх шрыфтам Брайл’а выданыя «Міхасевы прыгоды» Коласа. Будзе старонка, прысвечаная бібліяце нашых песняроў на сваче пісьменства ў Шклове. Ратрапектыўную выстава выданні Янкі Купалы і Якуба Коласа падрыхтавала Нацыянальная кніжная палата Беларусі.

Асабліваць пятая: СВЯТОЧНАЕ

— *Як вядома, да кожнага Дня пісьменства рыхтуюцца спецыяльныя выданні. Які сюрпрыз рыхтуюцца для Шклова?*

— Так, па традыцы дзяржаўныя выдавецтвы прымяркоўваюць да свята асаблівыя кнігі. Сёлета выдавецтва «Беларусь» падрыхтавала фотальбом «Шклоў». Акрамя таго, у серыі «Твае гарады, Беларусь» прадстаўлена новая кніга «Мой Магілёў». Цікава будзе пазнаёміцца з кніжкай «Адсюль выток, адсюль натхненне. Шклоўшчына літаратурная» (выдавец — «Мастацкая літаратура»), і стане зразумела, што выбар гэтага горада ў якасці сталіцы свята сёлета зусім невыпадковы. У яго багатае гісторыю, якую стваралі цікавыя і неардынарныя асобы. Такім быў славуці мисцювы мецэнат і знаўца мастацтваў граф Сямён Зорчы. Сёлета да Дня беларускага пісьменства ў Шклове яму будзе адкрыты помнік. Заснаваны ім тэатр быў вядомы далёка за межамі краіны, у Шклоў імкнуліся творцы з іншых краін, але цяпер граф мисцювыя таленты. Яны жывуць на шклоўскай зямлі і цяпер, імкнучыся здзівіць і ўзабагаціць сваю краіну.

Свята мае адбыцца змястоўным і цікавым. Таму хачу запрасіць чытачоў «Звязды»: прыежджайце другогаво верасня ў Шклоў, далучайцеся да роднага слова — крыніцы нашай духоўнасці і культуры.

Паважанья калегі!

Дарагі навучнікі і студэнты! Шаноўныя бацькі!

Сёння, 1 верасня, гасцінна расчынаюць дзверы школы, каледжы, ліца, акадэміі і ўніверсітэты. Настаў той час, калі нашы дзеці пасля вясёлага і гаманлівага лета накіроўваюцца ў нялёгкае, але вельмі цікавае і прывабнае падарожжа...

Для першакласніка гэта шлях, асветлены вачыма свайго мудрага настаўніка. Які павядзе яго ў шудоўную краіну ведаў. Гэты дзень стане асабліва ўрачыстым і памятным, бо маленчкі школьнікаў чакае прыемны падарунак, які зрабіў Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Рыгоравіч Лукашэвіч, — кніга «Беларусь — гэта наш Радзіма».

Для вышукніка агульнаадукацыйнай школы — гэта пачатак дарослага жыцця, калі будзе падведзены вынікі навучнага ў школе, настане час абрання справы па душы, што павіна зрабіць чалавека шчаслівым. «Шчасце кожны чалавек разумее па-свойму. Але ніхто не можа быць па-сапраўднаму шчаслівым, калі ў яго няма самага дарагага — Радзімы». Гэтым сімвалічным словам кіраўнік нашай краіны пачынае кнігу для вышукніка «Беларусь — краіна тваёй будучыні», якая ў гэтым навучным годзе прыйдзе ў кожны вышукны клас.

Для першакурсніка — гэта ўсёядомлены шлях у прафесійнае жыццё. Ён адкрывае для маладога чалавека таямніцы навукі, навучнік трывава стаіць на зямлі, адчувае сваю запатрабаванасць і карыснасць для грамадства. Шчыра жадаю вам, дараганя навучніцы, студэнты, курсанты, ліцэйцы і гімназісты, быць шчаслівым і родным краі — у зямлі пад бэльмымі крыламі, у роднай Беларусі.

Дарагія калегі! Добра разумею, што менавіта ад вашай руплівай працы, педагогічнага майстэрства і цэпльнай сэрцаў залежыць, якое будучае мы пабудуем. На нас кладзецца асабістая адказнасць — навукачы і выхоўваць новае пакаленне, напоўніць жыццёвы шлях кожнага навучніка сэнсам, даць яму магчымасць стаць адукаваным, высокакультурным і канкурэнтаздольным на сучасным рынку працы.

Узладжаных дзеяннях настаўнікаў, органаў кіравання адукацыяй бачу магучую стваральную сілу, якая аб’ядноўвае ўсіх тых, хто прысвяціў сваё жыццё дзецямі.

Няхай у кожнага з нас расце ў сэрцы гонар за сваю Радзіму! Перададзім яго, узбагацімо добрымі справамі і задумамі, найдаражэйшаму скаргу — сваім дзецамі, сваёй будучыні. Дзяля моцнай і квітнечоюй Беларусі!

З шанаваннем і павагай Міністр адукацыі Рэспублікі Беларусь Аляксандр РАДЗЬКОЎ.

— **Але потым былі не лепшыя часы для беларускай мовы...**

— Так, але я хачу бы адзначаць, што і ў перыяд так звананага заняпаду беларускай мовы, яна працягвала адгрываць выключна важнае значэнне ў жыцці народа. Што значыў гэты «заныпад» — таксама трэба разумець правільна. Заныпад датычыўся літаратурна-пісьмовага разнавіднасці беларускай мовы. Гэта значыць, што на пэўны перыяд, на некалькі стагоддзяў перастала выкарыстоўвацца менавіта пісьмовая беларуская мова, фактычна спынілася выдавецкая дзейнасць на беларускай мове і выкарыстанне мовы ў афіцыйных сферах ужытку. Але вусяная гутарковая мова жыла і развівалася, і на ёй размаўляла пераважная большасць насельніцтва Беларусі. Менавіта таму яна захавала і збераглася. У гэты перыяд, калі беларуская мова функцыянавала пераважна ў вайсвай вуснай разнавіднасці, вельмі інтэнсіўна і плённа развіваліся разнастайныя жанры вуснай народнай творчасці — казкі, паданні, песенная творчасць і г.д. Дарчыні, па сведчанню аўтарытэтных даследчыкаў, беларуская народная мова з’яўляецца ўнікальнай з’явай у славянскім свеце па багачству сюжэтаў, жанраў і гэтак далей. На жаль, гэтую частку нашай культуры мы ведаем не вельмі добра, хоць у нас выддзеныя цэлыя тэмы збору беларускай казак, які і іншых жанраў вуснай народнай творчасці — прымава, загадак, песень. Сёння наша дзеці, відаць, лепш ведаюць казкі і іншы народны (рускія, індыйскія, кітайскія і ін.), чым мы. Але, безумоўна, спадчына папярэдняга перыяду была даступная для адукаваных людзей таго часу, ёю карысталіся і яе ведалі, інакш яна б не захавалася.

— **Мы казалі пра «залаты век» беларускай мовы. Але потым быў уздым, які, напэўна, па аналогіі можна назваць «срэбраным векам».**

— Я б пазабгаў такіх аналогіяў. Яны не зусім правільныя. Быў зу-

«Я — ІХ ЧАСЦІНА...»

3 верасня пісьменніку Алясю Адамовічу споўнілася 80 гадоў

Ён нарадзіўся ў вёсцы Канюхі Капальскага раёна, з 1928 года сям’я пражывала ў рабочым пасёлку Глуша на Бабруйшчыне.

Пачалася Вялікая Айчынная вайна — бацька пайшоў на фронт.

Маці, якая загадала аптэкаю ў Глушы, ужо ў канцы 1941-га ўстанавіла сувязі з партызанамі, а ў 1943-м з сынам Алесем і старэйшым Яўгеніем і астатнімі «членамі сям’і» пайшла ў партызанскі атрад.

Праз 40 гадоў пасля Перамогі Адамовіч напісаў: «Так, мацяр’ынскі інстынкт у ёй быў да мяжы моцны. І вось сама стала рабіць тое, за што і яе, і дзяцей маглі спахпіць, катаваць, пакараць смерцю. Не, някляя нявяніц яе не прымусяла б. Значыцца, любоў... Неадольнай за нявяніц у нашых людзях было гэта — любоў».

Любоўю свет уратуецца, прыгажосцю свет уратуецца...».

У час Вялікай Айчынай вайны Аляся Адамовіч змагаўся ў партызанскім атрадзе імя Кірава Мінскага злучэння.

Шклоўскія школьнікі Павел ПАПКОЎ і Іван КЛИМОВІЧ не ўяляюць свайго жыцця без футбола.

Шклоўскі музей

Свята ў Шклове мае разнастайную праграму, але адна з самых важных падзей менавіта для горада — адкрыццё раённага гісторыка-краязнаўчага музея.

Увогуле музей у Шклове быў створаны яшчэ ў 1991 годзе, але ніколі не меў пастаяннай экспазіцыі. Музейшчыні тупіліся ў некалькіх пакоях раённага Дома культуры, а памяшканне для выставы даводзілася дзяліць з ЗАГ Сам: нярэдка маладыя бралі шлоб на фоне чарговага музейнай выставы.

Цяпер музей аддаюць два паверхі будынка, дзе раней месцілася крама «Дзіцячы свет». Дзеці, дарэчы, не пацярпелі — тавары для іх прадаюцца ў іншых гандлёвых пунктах. А ў новым, светлым і прасторным памяшканні для музея апошнімі днямі будаўнікі рабілі аздабленне, рабочыя на вуліцы разбівалі клумбы, а ўнутры ішоў мантаж музейнай экспазіцыі «Шклоў ад старажытнасці да нашых дзён, разам са знакамітымі землякамі».

Супрацоўніцы музея перавозілі і расставалі каштоўныя экспанаты. Выпадковы наведвальнік ледзь не спатыкнуўся аб два камяні з выявамі крыжа і нечага яшчэ. А адзін з іх знайшлі на гарадзішчы Стары Шклоў, а другі — у падполлі разбуранай ўраўняўскай гасцініцы. А ёсць яшчэ камень, на якім нібыта вялікая выява вока. Нехта са шклоўцаў прывёс камень у музей, і дакладна не вядома, прырода гэта зрабіла альбо чалавек.

У вялікай колькасці карабоў так і не здолелі хутка адшукаць для знойдзенага прыроднага камяня. Каронны зуб вымерлай жывёлы вагой 3,5 кілаграма перадаў у музей будаўнік, які выкапаў яго з пяску.

У музеі выстаўляць шмат знаходак з археалагічных раскопак: прыцягвае увагу старажытны медальён з выявамі старажытнага царства Курляндыя, цэлая калекцыя курлянцкіх люлек, узоры старажытнай керамікі. Усё гэта можа на пабачыць на адкрыцці музея, — запэўнівалі жанчыны.

Музей — гэта падарунак нашаму гораду, з яго паніжэння культуры, — гаворыць навуковая супрацоўніца музея Ірына Гапеева. — Я ўпэўнена, што людзі першым разам прыйдучы з цікаўнасцю, а потым усё будзе залежаць ад нас. Мы настроены шмат працаваць з дзецьмі, праводзіць з імі інтэрактыўныя заняткі. І будзем дазваляць дакрануцца да некаторых старажытнасцяў, каб атрымаць больш уражанняў.

Помнік Зорчыку

У Дзень беларускага пісьменства ў Шклове будзе ўрачыста адкрыты помнік Сямёну Зорчыку. Генерал-маёр Зорчыч — расійскі ваенны, адзін з фаварытаў Кацярыны II. Ён паходзіў з сербскага роду, але быў усюсюленым рускім афіцэрам і яшчэ ў 9-гадовым узросце залічыў у гусарскі полк. Ён па-геройску ваяваў, лабіваў у палоне, потым у 35 гадоў выйшаў у адстаўку і атрымаў у падарунак ад расійскай імператрыцы шклоўскі маентка. З 1778 года ён насляўся ў горадзе і развіў тут бурную дзейнасць.

Зорчыч адчыніў свой фабрык: па выпуску камзолу і вайсковага абмундзіравання, сукна, канатаў, ветразяў, залаташчэпную вытворчасць і іншыя. Ён стварыў знакаміты «Шклоўскі тэатр Зорчыч», заснаваў вайсковую вучэльню для хлопчыкаў са збіднелых дваранскіх сем'яў і выдаткоўваў на адукацыю

лы. Драўляныя дамы пафарбавалі, вокны ўпрыгожаны налічнікамі. На каменнай агароды намалеваны кветкі, і дадатак да зеляніны ў палісадніках.

— Я задаволена і вуліцай, і яе новай назвай, — гаворыць маладая маці Алена Другакова з дома № 24. — Вуліца Купалы гучыць лепш, чым вуліца Урыцкага, пагадзіцеся.

Марыя Іванаўна Алейнікова пераехала ў Шклоў да сваіх дзяцей з забуджанага радыёншаўскага раёна. Энергійная бабуля адчыніла вароты дома № 27.

— Добра, што вуліцу перайменавалі, — змаўляе яна даводзіць сваё меркаванне пенсіянерка. — Я не ведаю, хто такі быў Урыцкі. А Янка Купала — гэта ж наш беларускі паэт. Вуліца імя Коласа і Купалы — гэта прыстойна і велічы культурна. Трэба, каб людзі ведалі сваю гісторыю.

— А я і пра Урыцкага ведаю, гэта быў рэвалюцыйны-большавік, — дапаўняе 17-гадовы студэнт Саша Валковіч. — Але да новай назвы стаўлюся добра. Ды і прыгожа тут стала. А далей пажывём і пабачым, ці будзе нам лепш жыць на новай вуліцы.

Свята-Праабражэнскі храм

Гэта таксама адзін з цэнтраў Дня беларускага пісьменства. І з-таму храму больш за сто гадоў, і яго будаўніцтвам звязана цікавая гісторыя.

Маладая і прыгожая дзяўчынка Агаф'я Сідарава вырашыла прысвяціць сваё жыццё Богу. Але да яе паставіліся з непавага чалавек з Пешчарбурга, і бацькі дзяўчыны літаральна прымуслі яе пайсці пад вянец. Аднак адразу пасля вячання карэту маладых панёс конь, і ў выніку падзення дзяўчыну параніла.

Муж, нягледзячы на ўгаворы, вырашыў не пакідаць жонку і ства-

Маладзё Шклова ў перадсвяточным горадзе.

парку. Побач з велічымі дубамі і соснамі дыхаецца лёгка, хоць парк і месціцца ў самым цэнтры Шклова. Аднак у ім даўно прыбралі маральна і фізічна састарэлыя дзіцячыя атракцыёны. Малым толькі і засталася, што гуляць вакол старога дрэва ў хованкі — яно такое вялікае, што патрабіла 12 жаночых крокаў, каб абысці яго. Праўда, гэтую шклоўскую славу тасць мясцовае называюць дуба, хаця на паверху дрэва аказалася таполя.

Цяпер пасярэд дрэў — яркакаляровы дзіцячы гарадок, дзе ад рання да позняга вечара гуляюць маладыя і пішучы ад захаплення. Увечары, ад 18 гадзін можна пакатацца і на сапраўдных каруселях: тур «Вальса» і палёт на «Лялечнай талерцы» каштуе 1,5–2 тыс. рублёў.

— Мы задаваленыя новай дзіцячай пляцоўкай, — гаворыць Аляксандр Паўлавіч Маркевіч, які навіравае за дзіцячымі гульнямі. — Мы ўсё паглядзелі, усюды падыманне ў сярэдзі — 10-гадовай Каці і 4-гадовай Дашы. — І вялікая горка — самая цікавая.

Увечары прадаюць марожанае, так што прасім дзядулю і бабулю быць у парку дацымна. А ў выхадныя дні абавязкова прыйдзем сюды на свята!

Агурковая сталаца

Госці свята пісьменства могуць яшчэ пачаставецца знакамітымі шклоўскімі агуркамі. На мясцовым рынку іх усё яшчэ прадаюць.

— Гэта, можна сказаць, ужо апошнія агуркі, — паказвае сваю прадукцыю агуркавод Тацяна. — Многа трапіліся кручаватыя. За малая дзіцячых прашу 500 рублёў за кілаграм, а за адборныя роўнячкія — тысячы.

Агурковы сезон на Шклоўшчыне пачынаецца ў маі і заканчваецца ў верасні. Агуркаводы збіраюць прадукцыю да восні за кош падкормак і частых паліваў. Сёлета самая высокая цена на агуркі была ў пачатку лета: 3,5–5 тыс. рублёў за кілаграм. На гэтыя выхадныя агуркі ў Шклове можна будзе набыць больш танны.

Цяпер, дарэчы, не самы вялікі попыт на агуркі. Па-першае, людзі выдаткоўваюць грошы на падрыхтоўку дзяцей да школы. А па-другое, проста наеліся! Толькі тым, хто правёў лета на адпачынку ў замежжы, па вяртанні літаральна накідаюцца на знакамітыя шклоўскія гурочки!

Цяпер, дачакаўшыся апошніх агуркоў, шклоўцы могуць нарэшце адпачыць і забыць пра свае агуркаводніцкія справы да сакавіка, калі трэба будзе займацца рэзаваннем таполяў.

Дарэчы, шклоўцам даспадобы прыйшла ўсялякая скульптура Агурода, якая напрыканцы ліпеня на Дзень агурка была ўсталяваная на плошчы перад базарам. Усе агуркаводы ходзяць да помніка, каб пацвердзіць буйной грашовай купюрай кішэню Агурода. Але гэта можа зрабіць любы чалавек, уключаючы выдуваючы літаратары, якія прыедуць на Дзень беларускага пісьменства. Гаворач, што ад гэтага значна павялічаюцца грашовае прыбыткі, што цяпер вельмі немалаважна для ўсіх друкаваных выданняў!

Лысяя гара

Гэта адна са славуцішчых Шклоўшчыны, якую змогуць пабачыць госці. Канешне, Лысыя гор хапае і ў іншых раёнах Беларусі. Назва гэта распаўсюджаная і азначае

беларускімі навукоўцамі. Плошча разлому амаль 8 гектараў, але ён, канешне, патане ў расліннасці і яго сапраўдную велічыню можна толькі ўявіць. Міхледавіцкая адкладанні ў разломе датуецца сотнямі мільёнаў гадоў, калі адбывалася фарміраванне зямной кары. А адкладанні расліннасці — дзесяткамі тысяч гадоў. Падобныя разломы ёсць у Паўночнай Амерыцы, а ў Еўропе — толькі яшчэ адзін у Францыі.

Не так даўно шклоўцы бралі аналізы з глыбіні разлому. Узоры гліны вазілі ў Ізраіль, дзе пацвердзілі: гэта блакітная гліна, карысная для касметалогіі і лячэння.

Сёння на Лысай гары ёсць толькі турыстычна-экскурсійны комплекс: сярэд вялікіх соснаў месціцца драўляныя домікі і рэстаран. Улетку там у асноўным адпачываюць дзеці.

А побач з Лысай гарой знаходзіцца на вышыні помнік ахерам вайны. Да яго вядуць прыступкі. Па шклоўскай традыцыі, калі жаніх аднасе маладоў на руках да таго помніка, будзе іх жыццё шчаслівым. Праўда, паводле прызнання грамадзян, гэтай традыцыі маладыя людзі карыстаюцца ўсё радзей: альбо нявесты сталі больш цяжкімі а жанкі больш квольмі, альбо проста не хочыць марнаваць час і высілка, бо ўпэўнены ў будучым шчасці.

падабавецца беларуская мова, хоць я напалова руская. Але я — настаўніца гісторыі Беларусі і выкладаю свой прадмет на роднай мове.

— Карані беларускай пісьменнасці ў Шклове ёсць! — сцвярджае кіраўнік гісторыка-краязнаўчага музея дзяржаўнага прафесійнага ліцэя № 12 Аляксандр Груздін.

Ён нават выступаў на абласным канферэнцыі гісторыкаў Магілёўскай вобласці, дзе прывёў цікавыя факты з гісторыі беларускай мовы на Шклоўшчыне. Напрыклад, само яго паведамленне мела назву «Як пацучу казанне ў сваёй мове, дык ад радасці аж загалкалі». Гэта цытата пачатку XX стагоддзя і датычыць яна вёскі Фашчэўка, дзе ў тутэйшым касцёле (цяпер яго няма, толькі камяні і памятны крыж засталіся) завялі парадка: казаш на трох мовах — польскай, літоўскай і, нарэшце, беларускай, бо ў вёсцы скрозь жылі адны беларусы.

— У Шклове прайшоў дзяцінства беларускага пісьменніка Міхася Зарэчкага, — нагадвае Аляксандр Груздін. — Яго бацька быў зяцікам у царкве ў вёсцы За-

Жыхары вёскі Чарнурачка Канстанцін Макаравіч і яго жонка Зінаіда — былыя энергетыкі. Цяпер пенсіянеры заняты пераважна прыватнымі ўчасткам, падворкам. У Канстанціна Касьянавіча залатыя рукі, асабліва па частцы працы з дрэвам. Восі і гэтая студыя зроблена ім з вялікай любові і верай.

рачка. І Міхась быў настолькі ўлюбены ў Шклоўшчыну, што ўзяў сабе псеўднім імям. Наша зямля нарадзіла шмат пісьменнікаў і паэтаў. Так што традыцыі ў нас тут ёсць, і перспектывы беларускага пісьменства добрыя.

Эканоміка Шклова

Сёлёты сельскагаспадарчы сезон выдаўся надзвычай удалым для Шклоўшчыны.

— Мы атрымалі 137 тыс. тон збожжа пры ўраджайнасці 48,7 цэнтнера з гектара, — з задавальненнем прыводзіць лічбы старшыня Шклоўскага райвыканкама Валерый Іваню. — У гісторыі нашага раёна не было такога выніку, нават тады, калі некалькі гадоў таму яшчэ не адшліў да суседняга Дрыбінскага раёна. Таму мы задаваленыя і маральныя выдаткі, якія былі ўкладзены ва ўраджай, апраўдаліся. Мы добра прапрацавалі.

ААТ «Александрыйскае» — знакамітае гаспадарства — знакамітае гаспадарства ў Александрыю едуць не толькі на экскурсію, каб пабачыць паказальны аграпрадукт — каб паглядзець, як трэба адпрацоўваць укладзеныя ў сельгасвытворчасць сродкі.

— За апошнія два гады вытворчасць у гэтай гаспадарцы павялічылася ў 3 разы! — не хавае гордасці Валерый Іваню. — Там аб'ядналася пяць калгасаў. У новай гаспадарцы цяпер працуюць толькі 240 чалавек, а яны сёлета атрымалі 27 тыс. тон збожжа і 25 тон малака. А рэнтабельнасць вытворчасці дасягнула 30 працэнтаў.

Але самае галоўнае, лічыць кіраўнік раёна, што ў тым раёне, які раней быў ураджайны і дзе лешыя землі зарасталі пустазеллем, цяпер з'явілася высокая культура земляробства і жывёлагадоўлі.

Аднак Шклоўшчына будзе прэзентаваць не толькі на высокі ўзровень развіцця сельскай гаспадаркі, але і прамысловай вытворчасці. Сёлета тут чакаецца яшчэ адна вялікая падзея: напрыканцы года пачнецца праца Шклоўскага заводу па вырабу газетнай паперы — буйное і сучаснае прадпрыемства.

Для Шклова гэта — паўтысячы працоўных месцаў. А паступленні ў мясцовы бюджэт будуць накіра-

На гэта было выдаткавана 3,7 млрд рублёў, у асноўным з абласнога бюджэту. Але многія арганізацыі і ўстановы займаліся добраўпарадкаваннем самастойна, за свае сродкі.

Калі 80 дамоў у Шклове абнавілі свае фасады. Усё чыста і прыгожа.

Праўда, у горадзе сёння празноўнае 16 тыс. чалавек і, напэўна, столькі ж і будзе меркаванню на-конт невадзена парадку. Напрыклад, некаторым крыўдна, што часам ад добраўпарадкавання ў горадзе застаецца мала дрэў і зеляніны. А іншыя лічаць, што ўраўнаважана, у якім аздаблены некаторыя будынкі, псуе аблічча старажытнага Шклова, і што лепш чым пластыкавы сайдэнт глядзіцца драўняны, якая даглядаецца і фарбаваная. Але абсалютна ўсім жыхарам горада падабаюцца чысціня і ўтульнасць, якой Шклоўскаму раёну на ўсю Беларусь. І людзі лічаць, што практыка адраджэння маляў гароду, які і стварэння аграпрадукт, цалкам сябе апраўдала. Доказы гэтага можна знайсці ў Шклоўскім раёне.

Правядзенне свята, упэўнены кіраўнік раёна, стане яшчэ адным крокам да павышэння культуры — і ў быццё, і на вытворчасці, і ў штодзённым жыцці людзей.

Сам Валерый Іваню родам з Клімавічаў, але Шклоў, дзе жыве апошнія гады, шчыра палюбіў.

— Я люблю вясчорні Шклоў, — прызнаецца ён. — Калі на вуліцах гуляюць людзі, калі навокал кветкі, гучыць музыка, працуюць крамы. Мне гэта прыемна.

Старшыня Шклоўскага райвыканкама Валерый Іваню жадае гасцям Дня беларускага пісьменства толькі аднаго — добрага надвор'я. Гэта адзінае, што раённыя ўлады не кантралююць. І яшчэ ім вельмі хочацца, каб людзі паглядзелі, як жывуць на радзіме Прудзінца, і каб зрабілі высновы і жылі і працавалі як шклоўцы.

Меладзічна б'е гадзіннік на Шклоўскай ратушы, каля якой размяшчаюцца галоўныя пляцоўкі Дня беларускага пісьменства. Час пачынаць свята!

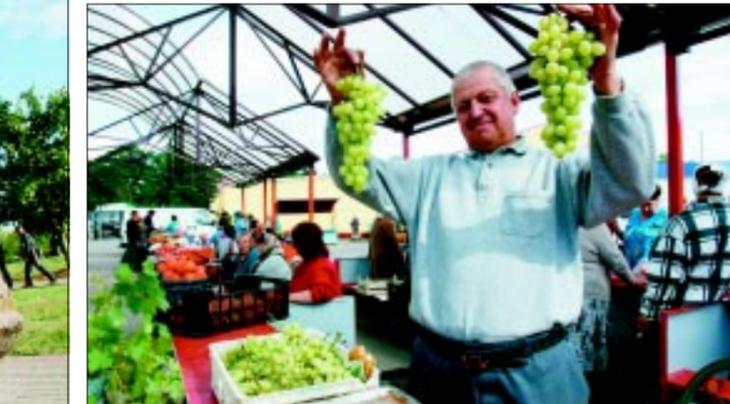
Ілона ІВАНОВА.
Фота Анатоля КЛЕШЧУКА.

Знакамітыя шклоўскія агурочки і памідоры і напачатку верасня не сыходзяць з прылаўкаў цэнтральнага рынку.

Нядаўна ўсталяваная ў цэнтры Шклова бронзавая скульптура атрымала народнае імя «Агуродзец». Маладая маці, жыхарка Шклова Надзея РУСАВА ўпершыню знаёміць сваю 11-месячную дачушку Дар'ю з галоўным шклоўскім «агурком».

Адзін з лепшых садаводаў і вінаградароў Шклоўшчыны, жыхар вёскі Кучарыня Віталь ПЕРАДЗЕРЫЙ сабраў небылыя ўраджай вінаграду на сваім прыватным участку.

Добры дзень, родныя словы! Сумую па прыналежных прыметніках...

Жыхар вёскі Данейкі Баранавіцкага раёна Сцяпан Станюк у сваім лісце ў рэдакцыю піша, што апошнім часам у анямал беларускім друку амаль забыліся на прыналежныя прыметнікі.

«А звярніцеся да нашай класікі, — значае аўтар ліста, — «Рыбакова хата», «Міхасёвы прыгоды» Якуба Коласа, «Тарасова доля» Янкі Купалы, «Вавёрчына гора» Васіля Вітка».

Вельмі слухная і надзеёная ваша заўвага, шановны Сцяпан Іосіфавіч. І выдатныя прыклады.

Вядома, у нашай мове ёсць два сродкі вызначэння прыналежнасці. Гэта прыналежныя прыметнікі і родныя прыналежныя прыметнікі (братова кніга і кніга брата).

Але правільна падкрэсліваецца ў лісце: асноўнай формай былі і застаюцца прыналежныя прыметнікі.

Вельмі цікавыя падлікі гэтых абедзвюх формаў у фальклорных запісах і ў мове мастацкай літаратуры зрабіў некалі даследчык М. Стальмач. Думаю, яны будучы цапкі і для нашага чытача. Так, напрыклад, у аб'ёмістах «Беларускім зборніку», які выйшаў у Кіеве ў 1886 годзе і ў якім падданыя багаты фальклорны матэрыял — песні, прыказкі, прымаўкі, — родныя прыналежныя прыметнікі зусім не сустракаюцца.

У «Хрстаматэі па беларускім дыялекталогі» (Мінск, 1962), дзе змешчаны матэрыялы, сабраныя ў 1948—1959 гадах у розных месцах Беларусі, ужыты 81 прыналежны прыметнік, у той час як з роднымі прыналежнымі без паяснальнага слова толькі 3 прыклады.

А цяпер — з мастацкай літаратуры. У апавесці «Дрыгва» Якуба Коласа са 148 прыналежных канструкцый 127 прыпадае на прыналежныя прыметнікі і 21 — на родныя прыналежныя прыметнікі. У рамана «Людзі на балоце» Івана Мележа з прыналежнымі прыметнікамі налічваецца 157 прыкладаў, а з роднымі склонам — толькі 10.

У сучаснай рускай мове прыналежныя прыметнікі ўтвараюцца ад назваў асобаў (галюўным чынам сваёю), уласных імяў і назваў прафесій.

І калі ў рускай мове трэба зважаш не толькі на род, але і на тып скланення, да якога адносіцца той ці іншы назоўнік (отцов, братцев, дедушкин, Зойн, Ваннин), то ў беларускай усё вельмі проста. Ад назоўнікаў мужчынскага роду (незалежна ад тыпу скланення) прыналежныя прыметнікі ўтвараюцца з дапамогаю суфіксаў -оў(-ёў), -аў, -ёў (дзядзькаў, Міхасёў, Талеў), а ад назоўнікаў жаночага роду толькі з суфіксам -іні(-ыні) (Зойн, матчыні, бабчыні). Так што адразу відавільна і род уласналічкі: Алесіна кніга (кніга Алесі), Алесіна кніга (кніга Алесі).

Вядома, трэба мець на ўвазе: перад суфіксам -іні ў нашай мове звычайна пачынаюцца і шыпячых (а -іні пасля шыпячых дае -ыні): бабка — бабчыні, мачаха — мачачыні (паўрані. руск. бабкин, мачехин).

Родныя ж склоны назоўнікаў для вызначэння прыналежнасці ў нашай мове неплазбачны, па сутнасці, толькі ў двух выпадках: 1) пры назоўніку стаіць імя хачоць бы адна слова: штодзёнік Міхаса Кунцавіча, часопіс майго сябра; 2) прыналежнага прыназоўніка нельга ўтвараць ад прыметніка, які зрабіўся назоўнікам (пояж хвората).

Вось збольшага ўсё. Таму калі ў газетках бачыш: ноўтбук выкладчыка, машына дырэктара, капіталіст брыгадыр, думаець: няўжо аўтары цапкі напісалі гэтыя больш натуральна: выкладчыкаў ноўтбука, дырэктарава машына, брыгадырар капіталіст. І сумуюць па беларускіх прыналежных прыметніках.

Рубрыку вядзе Анатоль КЛЫШКА.

Наш культурны асяродак ЖЫВАНДОЛЯ

Мікалай ПІНІГІН: «СУМУЮ ПА ЦЕПЛЫНІ ЧАЛАВЕЧЫХ АДНОСІНАЎ»

Рэжысёра Мікалая Пінігіна ў нас будучы лічыць сваім нягледзячы на тое, якое грамадзянства будзе значыцца ў яго пашпарце. Яго спектаклі ішлі і ідуць у розных нашых тэатрах, але самыя значныя і знаковыя ўпісаны ў гісторыю Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы.

— Імкненне быць вольным кіравала вамі, калі вы вырашылі пакінуць тэатр імя Янкі Купалы, дзе шмат гадоў працавалі?

— На той момант мне здавалася, што я атрымаю новыя магчымасці ў працы: іншая тэатр, іншы горад. Але і не гэта самае галоўнае...

— Наўжо родны тэатр надакучыў?

— Нічога такога. У тэатры ў мяне было ўсё добра. Але знешнія абставіны хадзілі паміжымі. І на той момант мяне нейкім судавым чынам адшукаў у Панявёжскае Кірыл Лаўроў. Я там ставіў спектакль. Напэўна, хтосьці яму пра мяне расказаў. Ён сам не рэжысёр. На той момант ён быў мастацкім кіраваннем тэатра і заставаўся ім да канца сваёй дзейнасці. Ён запрасіў мяне паказаць спектакль. Я прыехаў, паказаў. Лаўроў мне прапанаваў праца ў тэатры. Я паехаў дамоў, каб вырашыць гэта для сябе.

— А былі спробы вас затрымаць, не адпусціць? Усё-такі вы былі аўтарам вельмі значных спектакляў?

— Не, такіх спроб не было. Незамыяныя жа няма... Насамрэч нічога нікому не патрэбны. Што казаць — так склаліся абставіны.

— Не было страшна, калі вы збіраліся пайсці ў Вялікі Драматычны тэатр? І ці не страшна зараз ад таго, што вы там?

— Не, мне страшна не было. Таму што я ў тым часе ўжо ў Маскву прапачаваў, дзе мне тэатр прапанаваў, — была магчымасць стаць галоўным рэжысёрам. Я артыстаў не боюся і групы не боюся. Іншая справа — Пецярбург. Вельмі спецыяльны горад. І жыць там не проста. І працаваць там не проста. У Маскве такога не было. Масква — расхвітані горад. Такі славянскі Нью-Ёрк. Там кожны адзек прыехаў, і нікога не хвалюе, хто ты і адкуль. Пецер — вельмі кансерватыўны горад, там свае рэальныя адносіны па-ранейшаму жывуць і пануюць. Хоць бы сто гадоў я там працаваў, усё роўна быў бы беларускім рэжысёрам, які часамусці працуе ў ім тэатры.

— Да вас дагэтуль так і ставіцца?

— У гэтым тэатры даволі закрыты гісторыя. Усе ўсё вядома, усё вучыліся ў нейкіх настаяўнікаў. Трэба падаваць надзею ў маладым узросце, у інстытуце і гэтак далей, калі хочаш, каб цябе ведалі. Сваёго роду гэта была аплывуха для іх, што Лаўроў мяне запрасіў. Такага ніколі не было, ніхто раней проста так не мог туды прыйсці. Ну, калі яшчэ з Масквы, то магчыма... Але таго магло быць у сваё часе, а сёння практычна ніхто з Масквы не паедае ў Пецер. А калі паедае, то на вельмі добрыя прапановы, які Фокін, які ўзяў «Александрынку».

— А дзеля таго, каб аказацца ў лепшым тэатры Пецера і працаваць... Наўрад ці.

— Затое там зоркі! Напэўна, і магчымыя зоркі.

— Я там працаваў амаль дзесяць гадоў. Калі прыехаў, то яшчэ застаў там мастацтваў... Лебедзева, напрыклад. Што там казаць — тэатр сур'ёзна. Зараз усё трохі змянілася. Проста тэатр сам па сабе патроху перастаў займаць час месца, якое займаў у сваё часе, — ненармальна высокае месца. Таму мы ўсе сумуем па тым часе. Тэатр тады быў усім, ці амаль усім.

— Магчыма таму, што імкнуўся гаварыць сур'ёзныя рэчы?

— Таксама як і літаратура. Што зараз з ёй адбываецца? Нельга ўсё спісваць на рынак...

— Напэўна, як у літаратуры ўзнік лёгкі жанр, так і ў тэатры ўзніклі антрапразы, якія адзіцца з гораду ў горад, зірочкі грошы?

— Я сам гэтым займаўся. І будучы займацца. Нічога ганебнага няма ў тым, што людзі за сваю прафесію атрымліваюць грошы. Таму што ў тэатры ў той момант, калі ўзніклі антрапразы, людзі зараблялі канейкі. Басілавічы атрымліваў 100 долараў, калі я прыйшоў у ВДТ. Гэта народныя артысты СССР. Смешна!

— Бывае розная антрапразы. Ёсць сур'ёзныя праекты, зробленыя за прыватныя грошы. А ёсць і такія: тры паліцы, тры кроўкі — і «чоспа» на гарадах. Усё рознае. А што, у дзяржаўных тэатрах адны шэдэўры? Прасцей ганіць антрапразы. Проста калі чалавек укладвае грошы, то хоча атрымаць і гледча, і грошы. Глядзіць і грошы, як Казакоў казаў, пойдучы на дамкарэжны жанр. Набокава не ўсё чыталі ці чытаюць.

— Дзя таго, каб скарыць ВДТ, які жанр быў патрэбны?

— У мяне не было задачы нікога скарыць. Я проста працаваў. І за гэтыя дзесяць гадоў паставіў там вельмі розныя спектаклі.

— Самі выбіралі, што ставіць?

— Так, заўсёды. І не было выпадкаў, каб мне штосьці навязалі. Але былі спектаклі з уделам прадзюсара, з якім мы выпускалі спектакль на сцэне нашага тэатра, а потым пракратвалі з уделам знакамітых артыстаў. Ставіў я і сучасныя п'есы, і Астроўскага ставіў.

— Калі вы з'ехалі, тут чуніся галасы, маўляў, у Пінігіна там не ўсё добра, ён яшчэ пашкадуе... Ці змянілася з цягам часу тое адчуванне, з якім вы пачыналі, і якое ёсць зараз?

— Для мяне нічога ў ВДТ не змянілася. Канешне, гэта не мой родны горад і ў сорах гадоў, напэўна, ні для каго не стане родным іншы горад. Я кансерватыўны чалавек. Усе справы засталіся тут. А там бы праца... А што, я павінен быў стаць генеральным рэжысёрам усяго Санкт-Пецярбурга? Я працаваў у адным з лепшых тэатраў Расіі, дзе ёсць грошы на пастаноўку, на джарашы, на касцюмы, дзе можна запраціць добрага мастака, кампазітара. Годны заробак, цікавыя гасці.

Разняволеным радком

Маланкай выбіліну радок, Сатканы з протых слоў... Дзе мой пачатак? Дзе выток Пачуццяў, думак, сноў? Чья нябачная рука Вядзе маю руку Праз немату чарнавіка, Нібы на цапкіку? Якім няўлоўным пачуццём Патрэбна свет пазнаць, Каб разняволеным радком радком Таемнае сказаць?

«Я — ІХ ЧАСЦІНА»

3 верасня пісьменніку Алесю Адамовічу споўнілася 60 гадоў

У час збору матэрыялаў для кнігі «Я з вогненнай вёскі...».

(Заканчэнне. Пачатак на 2-й стар.) За «Хатынскае апавесць» Алесь Адамовіч быў узнагароджаны Дзяржаўнай прэміяй Беларусі імя Якуба Коласа. У 1985 годзе выйшаў мастацкі фільм «Ідзі і глядзі» рэжысёра Элема Клімава, у аснове сцэнарыя якога пакладзены «Хатынская апавесць» і апавесць «Карнік»...

Кінарэжысёр Элем Клімаў так сказаў пра «Хатынскае апавесць»: «Я... разумею, якія пласты мінулага жыцця ўзімае апавесць, як яна спалучаецца з днём сённяшнім, а галоўнае... якое... разумею глыбінны тэмамі, асобы, пастаўленыя ў зразмальнае жыццё імямі матываў. У публіцы свае матывы. У мяне, як творцы — свае».

— Вы на тэлебачанні ўдзельнічаеце ў праекце «Нараджэння ў СССР». Вас цікавяць людзі, якія памятаюць тую эпоху ці паходзяць за яе?

— У мяне цікаваць такой няма. Гэта прэктаў майго брата, які мяне паклікаў пасядаць і паразмаўляць. У цэнтры гісторыі, якія ні да чаго не абавязваюць. Проста часам там трапляюцца незвычайныя людзі, якія я ведаю, з якімі цікава пагутарыць. Часам трапляюцца не вельмі цікавыя, з якімі няма пра што гаварыць. Ніякай ідэалагічнай накіраванасці праграма не мае. Мы жылі ў той час. У той час мы слухалі «Бітлз», хадзілі ў джынсах, а нехта сядзеў у ЦК, у высокіх кабінетах... Сказаць, што мы не жылі ў той час — немагчыма. І азірочыцца назад, мы ўгадваем рысы эпохі. Калі ў таго рода перадач ёсць цікавыя асобы — тады яны атрымліваюць. Брат мяне папрасіў, я яму дапамагаю.

— Такія якасць, як настальгія, вам уласціва?

— Гэта вечная гісторыя з нашымі ілюзіямі. Я застаў у тэатры імя Янкі Купалы такі цудоўны час, і тую эпоху запатрабаванасць — і, адна, і ўсім, хто там працаваў... Гэтка больш ніколі не будзе, я ў гэтым шчыры сам з сабою. І ў бліжэйшай будучыні — наўрад ці паўтарацца. Мы ўжо казалі, што месца тэатра ў сучасным змянілася...

— Я вучыўся ў Мінску — у школе, інстытуце. Ёсць сяброў, людзі, якіх ведаю. Я займаўся гісторыяй Беларусі, імкнуўся лепш ведаць сваю радзіму. Я нават не магу ўжыць слова «настальгія». Настальгія была ў людзей, які пакідалі радзіму пры Савецкім Саюзе, разумеючы, што ніколі не змогуць вярнуцца. А я з задавальненнем прыязджаю. За дзесяць гадоў майго адсутнасці ў я ў Мінску паставіў дзесяць спектакляў — з «Алфарадыі», у Купалаўскім, ТЮГу. Практычна кожны год адзін, а то і два спектаклі ставіў.

(Заканчэнне на 8-й стар.)

Натацкі мастака

ЖБАНАЎ І ЗІОДНІК

Мы ішлі па вуліцы ўтрох: скульптар Воля Жбаняў, я і мастак Тата Александровіч. На плячы ў Анатолія вісеў новы, светла-жоўты, клідраваны зіоднік са складанымі металевымі ножамі.

«Толь, дай зіоднік, я панясу...» Жбаняў закінуў на плячо брэзантны па зіоднікам. Добра мастакам: ідзеш па вуліцы з зіоднікам, і ўсё бачаш — мастак. А скульптару што рабіць? Што трэба насіць яму, каб на вуліцы бачылі яго, як скульптара? Малаток? Лейка? У тым, Толь, зіоднічкім прайдзеш. Хай дзядзятка бачыць мастака. Усё дзядзятка — мае, калі на плячы зіоднік! Хіба не? — «Хочаш несці зіоднік? Нясі! А дзядзятка ўсё адно будзе маімі, бо я прыгажэйшы!» Жбаняў сплывіў і вярнуў Анатолію зіоднік.

ДОБРЫЯ ЛЮДЗІ

дзень народзінаў Веранікі, з якой я хадзіў разам у першы клас. У тым часе дні народзінаў дзядзятка святкавалі так, як і дзень народзінаў дарослага: сітро, шампанскае, гарэлка, салата аліўе, селядзец «пад шабулю», смажане мяса з варанай бульбаю, мандарыны і грэўцы арэхі. Дарослыя балаявалі, а малыя імянінкі маркоўшкі і нэзындысы. Галіна Стральцова зрабіла ўсё наадрывот. Яна прынесла шакаладны торт, запрасіла ў госці адно дзядзятка, наліла гарбаты, і мы пачалі адразу з салодкага. Было смачна, было вясёла, было ўсё свае: Юра Яўменаў, Максім Махнач, Віка, Ніка і я. Усяго было столькі, колькі трэба, ні больш і ні менш. «Ніна, гэта іх святая, а не наша!» — сказала Галіна Стральцова майму маме. Запомнілася. Згадваю, бо часам варта дадзіць святая іншым, а не толькі сабе.

СЕНАКІ І ШЦАСЦЕ

У сваіх развагах пра шчасце Лудый Анэй Сенэка прышоў да высновы, што дурань не можа зразумець і адначасна сваё шчасце. Але ж, у такім разе, і глыбіню ўласнага няшчасця дурань няздаты спадзісціць. Таму дурані менш няшчасныя, чым разумныя людзі.

МАМА І ПРЫГОЖЫЯ ЖАНЧЫНЫ

«Ты як бацька...» Мама ўсё часцей кажа пра мяне так. Апошні раз я гаварыў з ёй пра прыгожыя жанчыны. «Ты як бацька...» Калі я на нейкую жанчыну казала, што яна прыгожая, бацька здзіўляўся. «Аднаго разу, мы ішлі каля мора і я сказала... «Слава, ты толькі паглядзі, якая прыгожая жанчына!» — «У яе адна нага танчэйшая за другую!» Я прыгледзлася... Спраўды, у той жанчына адна нага была значна танчэйшая за другую!»

ТАТА І ФАТАГРАФАВАННЕ

Тата даўно памёр, і цяпер нават у снах, сустракаючы яго, я ведаю, што гэта толькі цень майго татка... У ноч напярэдняй Каляду мяне прынісла насам мятэчка Койданава, пляч калы цапкі. У сне былі сонечныя, цёплыя, летні дзень. У такіх дні людзі любяць фатаграфаваша. Тата трываў влікі фотаапарат. Ён папрасіў мяне стаць каля аўтоўкай крамы, каб зрабіць здымак. Я паслухаўся. Тата быў незадаволены, ён казаў, што я не роўна стаю, што занадта моцна схіляю на бок галаву, што матузі ў маіх чаравіках паравязвалася... Я схіліўся, каб заважца матузі, і прагнуўся. Я прахнаўся, а татаў голас жыць усё гучэй. Валасы на майой патыліцы ўзмарэлі. Страшна сутыкацца з мёртвым, нават калі ты дарослы, нават калі сустракаешся з родным і вельмі бліжнім чалавекам, нават у сне.

ГЕСЭ І ЗМЭНЫ

Калі паверыць Герману Гесэ, які напісаў: «Праўдзівай пакутай, спраўдзімым печкам чалавечыя жыццё робицца толькі там, дзе перакрываюцца дзве эпохі, дзве культуры і дзве рэлігіі...», дык сучаснае жыццё ў Беларусі павіна быць печкам. Яно, відавочна, не так. Гесэ паўравае за старажытных кітайцаў, што чалавечы жыццё найгорай у часы змянаў. Такая формула працуе для імперскіх народаў: немцаў, рускіх, кітайцаў... І зусім не працуе для народаў звычайных, якім значна вальней дыхаецца і жывацца ў гады змянаў, перабудовы і перадаўляў свету.

Адам ГЛОБУС.

Крайняя зора

Выпуск № 21 (34)

Фота: Аляксандр МІШУК

Цяжка ношкам... не хадзіць

Калі 25 працэнтаў насельніцтва любой краіны, а пасля 35–40 гадоў і ўсе 50 працэнтаў пакутуюць ад «цяжкіх ног» — варыкознага расшырэння вен. Гэта яшчэ адно захворванне, яким чалавек расплачваецца за прамахаджэнне. Жывёлы на варыкоз не пакутуюць. Пазбаўлены яны і неабходнаці паддогу сядзець ці стаць, пастаянны рух для звыроў — норма. Чаго не скажаш пра сучаснага работніка офіса ці завода. Дарэчы, заўважаю, што дадзена прырода асабліваець прадстаўнікоў афрыканскай расы амаль не хварэюць на варыкоз губляеца, як толькі яны пераязджаюць у цывільзаваныя краіны. Аб тым, як працістаяць надзвычай распаўсюджанаму захворванню і чым прагравае позні зарват да ўрача, расказвае дацэнт кафедры хірургіі Беларускай медыцускай акадэміі паслядыпломнай адукацыі, кандыдат медыцынскіх навук Ігнат ДАВІДОВСкі.

— Варыкознае расшырэнне вен — з'яўленне вузлуў у венах — часцей за ўсё здараецца на нагах, хоць бывае і на руках, а таксама ў малым тазе ў жанчын. Наогул вылучаюць першаснае варыкознае захворванне — з'яўленне менавіта вузлуў і другаснае, калі адбываецца закупорка глыбокіх вен, падчас якой кроў не можа курсіраваць па іх і знаходзіць іншы шлях — праз падскурныя вены. Нагадаю, што наша венозная сістэма складаецца з трох «дробных» сістэм — глыбокіх вен, падскурных і вен, якія іх залучаюць. Па венах кроў ідзе да сэрца, а па артер'ях — ад сэрца. Вен у нас вельмі многа, а вось артер'яў мала. Менавіта таму закупорка артер'яў пагражае вельмі сур'ёзным захворваннем: закупорка сардэчных артер'яў — інфаркт, артер'яў галаўнога мозгу — інсультам, найжных — гангронай нагі, кішчыннікаў — гангронай кішчэніка. Вен шмат, і таму тут магчымы запальныя варыянты. Скажам, калі закупорыліся глыбокія вены, кроў пачынае па падскурных. І наадварот.

— Але што найбольш небяспечна? — Найбольш небяспечна закупорка глыбокіх вен. Там кроў ідзе напрамку ў сэрца, лёгка, дзе ўзбагачаецца кіслародам. Калі ў глыбокай вене ўтворыцца тромб, то ён у любы момант можа адарвацца і трапіць у лёгчынны артер'ю. У выніку чалавек хутка загіне. Што датычыць падскурных вен, то падобная сітуацыя магчыма, але для гэтага яшчэ патрэбны дадатковы ўмовы.

Само па сабе варыкознае расшырэнне вен прыводзіць да парушэння адтоку крыві і яе застою, тканкі не атрымліваюць належнага харчавання і ў рэшце рэшт утвараюцца раны — трафічныя рэзы. Яўнай пагрозы жыццю тут быццам і няма. Але штодня чалавек не жые, а мучыцца: адкрытая рана, боль, пастаянныя пераважкі, адным словам, якасць жыцця рэзка зніжаецца. Сёння колькасць такіх хворых у нас значна зменшылася: і ўрачы, і хворыя сталі больш адукаванымі, апошня пачалі раней звяртацца да спецыялістаў.

— Знізілася колькасць цяжка хворых, але чаму не зніжаецца колькасць хворых у прычыне?

— Таму што ў 95 працэнтах выпадку пра сябе заўважаю спадчыннасць. Прычым варыкоз можа перадавацца і праз пакаленні.

— А чаму часцей у яго скардзяцца жанчыны, якія вывучаюць першыя прыкметы захворвання адразу пасля роду?

— Родзі ў дадзеным выпадку — «правакаты», але правакатыя «удаецца» толькі ў тым выпадку, калі ў жанчыны ёсць схільнасць да развіцця захворвання, спадчынны фактар. Першыя прыкметы былі, безумоўна, яшчэ да роду, а ўжо банальна вузельчы з'явіліся непасрэдна пасля цяжкай фізічнай нагрузкі. Што датычыць астатніх выпадкаў варыкозу, а гэта калі 5 працэнтаў хворых, то яны маюць прыродныя дэфекты сценкі вены.

— Што ж робіць, каб не справакаваць «дрэнную» спадчыннасць ці хоць бы запавольць працэс развіцця варыкозу?

— Магунты штуршок развіццю варыкозу дае работа, якую чалавек вымушаны на працягу многіх годзін выконваць стоячы або сядзячы. Застой крыві праяўляецца ўвечары гулам у нагах, адчуваннем цяжка. Ногі быццам процька, каб іх размялі, пасамажыравалі, закінулі ўверх. Ёсць нават тэрмін — статычная флебэпатыя, калі чалавек мала рухаецца.

— І статыка — дрэнна, і цяжкая фізічная нагрузка — нядобра. Што ж робіць?

— Рухацца, безумоўна! Памногу хадзіць: падчас хады мышцы нагі сціскаюць вены і не даюць ім расшырацца.

— Калі чалавек вымушаны праседаваць за камп'ютарам пяць дзён і толькі ў суботу мае магчымасць пагуляць у баскетбол — гэтага недастаткова?

— Гэта лепш, чым нічога, але абсалютна недастаткова. Такі лад жыцця не гарантуе нам выратавання. Патрэбна штодзённая нагрузка.

— Што павіна прымусяць нас звярнуцца да ўрача?

— Перш-наперш тыя самыя вузельчыкі, якія можна намацаць ці ўбачыць, стомленасць у нагах напрыканцы рабочага дня, сутаргі па начах. Ёсць некалькі спосабаў пастановаў дзягнэау — агляда хірурга, ультрагукавое і ангіяграфічнае даследаванне. Звычайна дастаткова простага агляду. Так што пакажыцеся на ўсялякі выпадак спецыялісту, няхай ён параіць, як затармазіць працэс без хірургічнага ўмяшання, якое можа спатрэбіцца на позніх стадыях працякання хваробы.

— Напэўна, пры першых прыкметах варыкозу памногу хадзіць — ужо недастаткова?

— Спрады. Але няма і прапарату, які можна было б выпіць і назаўжды забываць на праблему. Тыя прапараты, што прызначаюцца нашым хворым, лечаць не расшырэнню сценкі, а застою крыві, перамагаюць венозную недастатковасць. Канешне, калі прыбегнуць да больш радыкальных метадаў лячэння і выдаліць хворыя вены, то і прапараты піць не давядзецца.

У любым выпадку і таму, у кога варыкоз ужо заявіў пра сябе, і таму, хто зацкаўлены ў яго прафілактыцы, неабходна змяніць лад жыцця. Трымацца хача б наступнага рэжыму знаходжання ў статычнай позе: 45 хвілін працею (сядзім, стаім), 10 хвілін — перапынак (ходзім, падскокваем). Не дапускайце застою крыві, не давайце нагам зацякаць. Дапамога і кампрэсіі трыкатаж — жалоткі, шкарпэтка, які выраблены з разлікам ступені сціскання ў розных месцах нагі. Чым вышэй — тым менш. Бінты ў гэтым сэнсе значна прайгравалі. Урач дапаможа выбраць вам такі трыкатаж, які аптымальна будзе вас чынам будзе сціскаць нагу — каб кроў хутчэй рухалася па глыбокіх венах і нашы падскурныя вены не расшыраліся і тромбы не ўтвараліся.

— І часта давядзецца паказвацца ўрачу?

— Азін-два разы ў год. Калі варыкоз будзе прагрэсіраваць, значыць, можна прыбегнуць да склератэрапіі — працэдурны па ўвядзенню ў расшырэнную вену спецыяльнага лякарства, якое яе «склеіць». Кроў пачынае рухацца па іншых венах. Калісьці ў гэтай працэдурцы былі свае лабныя эфекты. Зараз жа выкарыстоўваюцца нятраўматныя прапараты. Склератэрапія лінаць, праўда, дапаможным вынікам у барацьбе з варыкозным расшырэннем вен, таму што мы перамагаем не прычыну, а следства. Гэта азначае, што праз нейкі тэрмін могуць расшырацца іншыя вены. Працэдурны давядзецца паўтараць зноў і зноў. Па гэтай прычыне і ў Еўропе выконваецца вельмі многа, а хірургічных аперацый — вельмі мала. Варта заўважыць, што склератэрапія прымяняецца толькі пры невялікіх вузлах, што дазваляе прадухіліць далейшы ўскладненні.

— Такую працэдурку можна зрабіць амбулатарна?

— Канешне, і выконваюць іх прыватныя структуры.

— Сасудзістыя паражэнні скуры, так званыя «ворачкі», таксама могуць сведчыць аб набліжэнні варыкознай хваробы?

— Так.

— Ці праўда, што ад іх можна пазбавіцца з дапамогай лазера?

— Ёсць лазерныя ўстаноўкі, якія ўздзейнічаюць непасрэдна праз скуру, ў Беларусь, на жаль, такіх апаратаў пакуль няма.

— Зраўмела. А аперацыйнае ўмяшанне на позніх стадыях выконваецца непасрэдна ў бальніцы?

— Выдаленне расшыранай вены ажыццяўлялася некалі выключна ў статычнай. Цяпер развіваецца амбулатарная хірургія, тым аперацыю выконваюць як у бальніцы, так і ў паліклініцы — у залежнасці ад ступені варыкозу. Але нават калі аперацыя ажыццяўляецца ў бальніцы, хворага выпісваюць максімум на другі-трэці дзень.

— Падобныя магчымасці, спадзяюся, ёсць не толькі ў Мінску?

— Спецыялізаваныя аддзяленні працуюць не толькі ў 4-й сталічнай бальніцы, але і ў кожнай вобласці. На кафедры хірургіі БелМАПА рыхтуюцца дастаткова колькасць сасудзістых хірургаў, так што не абавязкова ехаць па дапамогу ў Мінск. Скажам, у Барысаве аперацыя калі сотні пацыентаў у год, у кожнай абласной клініцы — каля чатырохсот.

Гутарыла Святлана БАРЫСЕНКА.

НА ЗАМЕТКУ

■ Высокія абцасы ўплываюць не столькі на развіццё варыкозу, колькі спрыяюць развіццю хваробы касцей сталы. Высокія абцасы можна лінчыць бэшчоднымі, калі хадзіць на іх літаральна некалькі разоў у год, а не бегаць на работу і рынак.

■ «Харчавачы» вены тэрма гэтаксамі як і іншыя органы і сістэмы: шмат зелена, садавіны, гародніны, менш вострага і тлустага. Не курчыце.

■ Карысна плаваць, хадзіць, бегаць, ездзіць на веласіпедзе.

■ Варта палобіць кантрасны душ, абмыванне ног перад сном.

■ Падчас адпачынку ног тэрма падмаць вышэй за сэрца.

■ Гелі для «цяжкіх ног» аказваюць сімвалічны эфект анастэтыку.

Беражы вочы з маленства — захаваеш зрок да старасці

З дапамогай зроку чалавек атрымлівае каля 90 працэнтаў усёй інфармацыі аб знешнім свеце. Нездарма ў народзе кажуць, што лепш адзі раз убачыць, чым сто разоў пачуць. Аднак колькасць дзяцей, якія маюць праблемы са зрокам, у апошнія гады катастрафічна расце. Калі сярод дашкольнікаў распаўсюджанасць блізарукасці знаходзіцца ў межах 2–5 працэнтаў, то на выхадзе са школы церпіць ад блізарукасці ўжо ці не кожны другі выпускнік.

Тэлевізар, камп'ютар, высокія вучэбныя нагрузкі, маларухомы лад жыцця — усё гэтыя фактары рэзка павялічлі колькасць маленькіх ачкарыкаў. Нярэдка для бацькоў, якія самі не мелі ў дзяцінстве праблемаў са зрокам, пастаўлены іх дзіцяці дыягназ «блізарукасць», становіцца поўнай нечаканасцю. Як? Адкуль? Ім вельмі цяжка змірыцца з тым, што дзіця без акулераў ужо не зможа абыходзіцца.

Нярэдка блізарукасць можа развіцца ў дзіцяці на фоне іншых захворванняў, — тлумачыць урач-афтальмолаг 4-й сталічнай дзіцячай клінічнай бальніцы Надзея СІНЮТНА. — Дзеці, якія доўга і працягла хварэюць, як правіла, часцей церпяць ад блізарукасці і яна ў іх прагрэсуе больш хуткімі тэмпамі. Частыя працуды, перанесенае інфекцыйнае захворванне — усё гэта фактары рызыкі. Блізарукасць можа перадавацца дзіцяці ў спадчыну. Калі ў абодвух бацькоў дрэнны зрок, то існуе вельмі высокая верагоднасць, што аналагічныя праблемы будуць і ў іх дзіцяці. Блізарукасць, абумоўлена генетычнымі фактарамі, праяўляецца ў больш раннім узросце (яшчэ да школы) і прагрэсуе імклівымі тэмпамі.

Ёсць і так званая школьная блізарукасць, якая з'яўляецца наступствам высокіх зрочавых нагрузкаў і незахавання элементарных правілаў гігіены зроку. Пра то, што вам дадзена трэба даваць адпачынак, тэарэтычна ведаюць усё педагогі. Але ці многія з іх практыкуюць гімнастыку для прафілактыкі парушэнняў зроку? Напэўна, толькі тыя, хто на ўласным вопыце сутыкнуўся з падзеннем зроку ў сваіх дзяцей.

Адназоровая нагрузка на вочы не павіна перавышаць 30 хвілін, пасля чаго вачам патрэбнае «размякчэнне», каб зняць напружанне вочных мышцаў. Дзіцяці з блізарукасцю лепш сядзець не далей, чым за трэцяй партай. Не паходзіць час ад часу арганізоўваць масавыя «пераезды» — перасаджваць школьнікаў з аднаго рада на другі, паколькі ў дзіцяці, які ўвесь год прасядзець у самым цёмным кутку класа, блізарукасць развіваецца больш хуткімі тэмпамі, чым у іх аднакласнікаў, якія «акупавалі» мес-

рабіць фізкультулінуку.

Карысныя для захавання зроку і рэгулярныя фізічныя заняткі, якія палепшаюць дзейнасць сэрца, лёгкіх, развіваюць мышцы і палепшаюць абмен рэчываў. Але пры высокай ускладненай ступені блізарукасці нельга выконваць практыкаванні, звязаныя з праммерным нахілам галавы. Не рэкамендуецца і рэзкія рухі. Таксама проціпаказаны віды спорту, звязаныя з праммернымі фізічнымі нагрузкамі і імклівымі перамяшчэннямі.

— Надзея Уладзіміраўна, экан тэлевізара ці манітор камп'ютара ўздзейнічаюць на не маўляў магчыма. А з узростам і ўвогуле змяняюць ім зносіны з бацькамі і сябрамі, прагулікі і заняткі спортам...

— Камп'ютар спрыяе развіццю блізарукасці ў значна большай ступені, чым чытанне. Звычайна чалавек міраге 20 разоў у хвіліну, увільгатняючы пры гэтым рагавіцу вока. А калі ён глядзіць безадручна на экран манітора, то міраге ўтрыва радзей, таму вока становіцца сухім, з'яўляюцца сымленыя і пачырваненне вачэй. Дзецім пераважна класа нельга праводзіць побач з камп'ютарам больш за 10 хвілін. Вучням 2–5 класаў — 15 хвілін, 6–7 — 20 хвілін, 8–9 — 25 хвілін і 10–11 класаў — 30 хвілін.

Манітор тэрма размяшчаць ніжэй за ўзровень вачэй, каб палепшыць пастаяннае напружанне вочных мышцаў. Аптымальная дыстанцыя паміж вачамі і манітарам складае 70 сантыметраў — гэта адлегласць выцігнутай рукі. Праз кожную 30 хвілін адварачайцеся ад камп'ютара і глядзіце удалечыню. Для папярэджання стомленасці вачэй зона работы камп'ютара павіна асыячацца так, каб экран не бликаваў. Прысутнасць у жыцці школьніка тэлевізара, які стварае дадатковую нагрузку на цэнтральную нервовую сістэму і зрок, таксама трэба абмяжоваць, у ідэале — прагмадана толькі пазнавальных перадач. Сядзець трэба непасрэдна перад тэлевізарам на адлегласці 2,5–3 метры, а не збоку ад яго. Да шкодных рэчываў б аднесла таксама гульнявыя прыстаўкі, кішчынныя электронныя гульні і гульні ў мабільных тэлефонах. Тым больш што дзеці вельмі часта гуляюць з імі ў

транспарце. І чытаць, і гуляць у электронныя гульні ў транспарце шкодна для зроку, паколькі пры вібраванні адлегласць паміж кнігай ці экранам і вачамі пастаянна змяняецца, а экран пры гэтым бліжэй. Хрустальнік і мышцам вочнага яблыка пры гэтым даводзіцца ўзмацнена працаваць, што аслабляе зрочавы апарат.

— А ці залежыць вастрыня зроку ад харчавання дзіцяці?

— У рацыёне дзіцяці абавязкова павіны прысутнічаць бялія як расліннага, так і жывёльнага паходжання. Да захворвання вачэй прыводзіць дэфіцыт у ежы вітамінаў А, В₁, В₂ і С. Асабліва важны

пытанне нікто вам не даць. У ліназаў ёсць шмат пераваг: яны забяспечваюць больш дакладную і эфектыўную карэкцыю і пашыраюць поле зроку. Да таго ж многія аддаюць лінам перавагу па эстэтычных прычынах. Тэарэтычна ўзроставыя проціпаказанні для нашэння ліназаў не існуюць, але наўрад ці дзеці змогуць з нашэннем ліназаў гігіену. Да таго ж і ўстаўкі ў вока іншароднае цела могуць нават не ўважыцца.

— А ў якім узросце можна прыбгаць да радыкальных сродкаў лячэння дзіцячай блізарукасці, напрыклад, да ла-

ГІМНАСТЫКА ДЛЯ ВАЧЭЙ

■ На лік 1–4 залпошчыць вочы. Не напружваючы мышцы вачэй, на лік 1–6 шырока іх распушчыць і паглядзець удалечыню. Паўтарыць 4–5 разоў.

■ На лік 1–4 паглядзець на кончык носа, а затым на лік 1–6 перавесці позірк удалечыню. Паўтарыць 4–5 разоў.

■ Не паварочваючы галаву, рабіць кругавыя рухі вачамі ўверх—направа—ўніз—налева і ў адваротным напрамку: ўверх—налева—ўніз—направа. Затым паглядзець удалечыню на лік 1–6. Паўтарыць 4–5 разоў.

■ Галаву трымаць прама. Паміраць, не напружваючы мышцы вачэй, на лік 10–15.

■ Падняць палец да пераносіцы, паглядзець на яго. Цяпер марудна адвядзіце палец уверх, працягваючы сачыць за ім вачамі.

■ Тэрма моцна зажмурыцца і як бы «ззірнуць» у ценю. Затым шырока распушчыць вочы, быццам бы вычысціць вельні здытлены.

■ Паглядзець на залпошчыныя вочы цёмнага колору. Тэрма раслабіцца і дабіцца ідэальна чорнага колору.

ЗЕРНОЙ КАРЭКЦЫЯ ЗРОКУ, ЯКАЯ ДА ЗВАЛЯЕ ПАЗБАВІЦЦА АД АКУЛЕРАЎ

— Пры блізарукасці можа выкарыстоўвацца медыкаментознае лячэнне, накіраванае на аднаўленне рэзерва вочных мышцаў, на палепшэнне сілкавання вачэй і павышэнне агульнага імунітэту арганізма. Пры блізарукасці высокай ступені асноўнай задачай — спыніць яе далейшае прагрэсаванне і развіццё ўскладненняў. Важную ролю пры гэтым адгрываюць склераўмацавальныя аперацыі, сэнс які заключыцца ў накладанні спецасабівага бандэжу на заднюю паверхню вока, каб палепшыць далейшае расцягванне склеры. Эфект склерапластыкі заключыцца ў рэзім замаруджвання прагрэсавання блізарукасці.

Што датычыць лазернай карэкцыі, то да 18-гадовага ўзросту такія аперацыі не робяцца. Лічыцца, што вочныя яблук працягвае расці

ВОСЕНЬСКІЯ ПАРАДЫ

Тэрма добра карміць і супакойвае школьнікаў, дарослым пасля адпачынку ўваходзіць у звыклае жыццё і працоўныя будні плаўна і без рыўкоў, з надыходам халадоў усім добра апранацца і есці больш бялкоў і тлушчаў, а таксама не забываць на сезонныя садавіну і гародніну

З горацін бізнэргатэрапейтам Вяліяцінам Таранавым чытаць «Звязда» ўжо сустракаліся на старонках нашай газеты. Ён валодае незвычайнымі здольнасцямі, якія атрымаў у спадчыну ад дзеда, да таго ж паставіў народнае знахарства на трывалую інтэлектуальную аснову. Вяліяцін Таранав — доктар нетрадыцыйнай медыцыны, магістр бізнэргатэрапіі. Сёння ён дае нашым чытачам парады, што датычыць розных праблем, звязаных з надыходам восні.

сур'ёзнага ўрону для здароўя ўжо адаптуецца да новай тэрыторыі пражывання.

Справа ў тым, што клетка фарміруецца пад уздзеяннем канкрэтнай мясцовасці — яе магнітныя палёў, сонечнага і нават касмічнага склянікаў. І знаходжанне ў іншым геаграфічным пункце патрабуе сур'ёзнай перабудовы арганізма і стварэння фізічнай энергіі.

Таму, на мой погляд, у Турцыю і Егіпет можна ехаць за прыгодамі, паглядзець свет, змяніць абытковае. І разумець, што на гэта ад арганізма спатрэбіцца пэўныя вынікі. Але калі размова ідзе пра аздаравленне — гэта глупства. Дзеця аднаўлення здароўя адпачываць трэба ў Беларусі, гэта будзе больш каштоўна для арганізма.

— Так ці інакш, мы вярнуліся дадому з адпачынку. Як мякка адаптавацца, выйсці з рэжыму расслабленасці і перайсці да працоўных будняў?

— Калі чалавек прабывае больш за два тыдні ў паўднёвых шыротках, то непазбежна будзе адбывацца зваротная адаптацыя арганізма. На курорце фізічная актыўнасць, сонечная нагрузка і купанне ў салёнай вадзе выклікаюць лёгкую эйфарыю. Пасля вяртання дадому эйфарыя праходзіць, а рэальнасць застаецца. Таму я раю пасля адпачынку на поўдні пабыць дома і не выходзіць на працу, калі ёсць такая магчымасць, яшчэ як мінімум тыдзень. Гэта ўвогуле датычыць усіх адлускінуку.

Уваходзіць у рабочы рэжым трэба мякка, без надрыўу. Мы часта накідаем на працу: хоць чагоцца нагнаць справы на службе, зрабіць кансервацыю на зіму, разабрацца з агародам і гэтак далей. А арганізм не можа рэзка перабудавацца.

І памятайце, што жорсткі паўднёвы ўльтрафіялет, калі бзе меры знаходзіцца на сонцы, зніжае ахоўныя сілы арганізма.

— Вяліяцін Мікалаевіч, цяпер паўднёвыя тэмпературы халіпае і ў Беларусі. Мы толькі што пекліся пры 34-х градусах цяпла, а цяпер ужо пра замаразкі паведамляюць. Ці гэта не стрэс для арганізма?

— Так, мы ўсе адчулі, наколькі аномальнай і страсвай можа быць высокая тэмпература паветра ў не традыцыйны час — напрыклад, напрыканцы жніўня. У лепшым выпадку спякота выклікае дыскамфорт, у горшым — прычынацца

бляжкі, якія дагтуць драмалі.

І розкі пераход ад высокіх да нізкіх тэмператур таксама бязбольна не праходзіць. Таму наша задача — зрабіць так, каб пахаладанне прайшло для нас камфортна. Гэта значыць — добра апранацца, не дапускаць перахаладжвання. Часта здараецца, што тэмпература панізілася, а мы па нерцыі яшчэ тыдзень бегаем у летнім адзенні. Гэта няправільна.

У гэты перыяд можна зрабіць карэкцыю рацыёну харчавання. Вы заўважылі, што ўзімку заўсёды хоць чагоцца больш цяжка ежы? У халады цягне да мяса і сала. Улетку — наадварот, да садавіны і гародніны. Так прадумана прыродай, гэта натуральны патрэба арганізма. Таму, калі пачынаюцца восеньскія халоды, можна есці больш тлустай ежы і не бацца лішні бутэрброд намазаць маслам. Гэта падмые ўнутраную тэмпературу цела, якому для сугрэву патрабуюцца бялікі і тлушчы.

— А ці можна дапамагчы арганізму біястымулятарамі?

— На мой погляд, гэта часовае мера. Знісненая каня таксама можа пугай праствуляваць. Але на колькі ў яго яшчэ хопаць сілы і энергіі перад тым, як канчаткова ўпаць? Рэкламуваныя біялагічна актыўныя дабаўкі — гэта комплексы вітамінаў і мінералаў, але ў якасці многіх прапаратаў я асабіста часта сумняваюся.

І тыя ж кітайскія зёлкі, якія рэкламуюць як біястымулятары, будзь інакш уздзейнічаюць на арганізм беларуса, чым на арганізм кітайца. Як я ўжо казаў, прырода фарміруе клетку ў канкрэтнай мясцовасці і пад яе фарміруе харчы. Таму, скажам, морква, якая вырастае на нашай грады, у сто разоў больш карысная для нас, чым італьянская. Наша морква мае інфармацыйны код, які распазнаецца нашым арганізмам як свой.

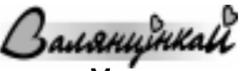
Альбо: які алей для нас больш карысны — аліўкавы альбо сланечнікавы? А я скажу — льяныя альбо яшчэ лепш каналіяны. Гэта той алей, які кадыраваўся з пакалення ў пакаленне, на ім нашы продкі гадаваліся. У аліўкавым алеі ёсць дзве групы ненасычаных тлустых кіслот: амега-3 і амега-6. У сланечнікавым — толькі амега-6. А маё пакаленне расло на амега-3, якое ёсць у льяным і каналіяным алеях. Цяпер каналіяны алеі — дэфіцыт, а льяныя я набываю пастаянна. Ён трэба з гарчынкай, але гэта не значыць, што сапсаваны. І ён

больш карысны для нас, чым сланечнікавы.

— Вяліяцін Мікалаевіч, вы займаецеся таксама пчаларыццём. А цяпер людзі набываюць мёд на зіму. Не магі б вы даць некалькі парадаў — як набыць якасны прадукт?

— Я б сказаў, што адзіны спосаб набыць якасны мёд — гэта ведаць яго прадуцця. Тэрма набыць мёд у прыстойнага, сумелнага чалавека, з добрай энергетыкай, добрымі думкамі і рукамі.

Таму што ні вокам, ні нават хімічным аналізам якасць мёду ацаніць цяжка. Яна залежыць нават ад нязначных на першы погляд фактараў: дзе размешчана пасека, дзе растуць кветкі і я

РАНИЦАЙ, А ПАЛОВЕ ШОСТАЙ

...Пачуўшы стук у дзверы, хоць зрэдку, ды ўсё ж здагадаешся, хто да цябе ідзе. Тэлефон — заўсёды звяніць аднолькава: не адрозніць, калі свой на тым канцы провада, калі чужы, калі гэта справа, калі так, калі з радаснай весткаю, а калі...

— Я вас не ведаю, — усхвалявана, адрыўвіста завінела ў трубыці ў той раз. — Не ведаю, хто вы майму Івану. Але ж, калі ён так распарадзіўся... То, паверце, я для яго ўсё зроблю... Ён памёр, разумееце?.. Ён ведаў, што раптам памрэ, бо сэрца... Даўно сказаў, дзе пахаваць. І адзежу зладзіў... Мы з дачкой з чамадана дасталі, а на дне — сытак. І тэлефоны ўсе... Ну, каму пазваніць... Вам напісана — каля 40 дзён. Ці на гадзінку... Але ж я падумала, што трэба, мусіць, сёння... Каб ведалі, што яго, Пліпавіча, ужо няма... З тамі...

Сіл, каб гаварыць, каб стрымліваць слёзы, відаць, не было таксама: жанчына плакала. Я, не ведаючы, чым дапамагчы (калі ў такім горы гэта наогул магчыма?), спрабавала нешта кажаць: спачувача, абдыць, што абавязкова прыйду, як хацеў таго нябожчык... На саракавых... Але, пры гэтым...

Някага Івана Пліпавіча сярод сваіх знаёмых... «не знаходзіла». Мітусліва думала: можа, тут памылка, мо, званілі не мне? Але ж жанчына называла імя. Я падумала, можа, гэта Іванова? Пад яе дыктоўку я пакарпіла запісала дзень і час пахавання, адрас. Яна сказала, што перад саракавымі (калі гора гэта агареа) пазвоўніць яшчэ...

Назва і свой хатні тэлефон; дадала, што трубку можа зняць дачка — Ірына. — ?! ...Тую сустрэчу я цудоўна помню. Не магла не помніць. Ён — невесёлы, хударлявы і як лунь сівы — парог радзакціўнага пакойчыка пераступіў нерасулам. Быццам гаворачы, што зусім ненадоўга, што гатовы адрозьніць гэты, з краёў прыткнуўся на крэсла, сказаў, што воль — «творы» прынёс. І хацеў бы паказаць, калі тут, канешне, не будучы смяяцца, бо гэта — вершы, вершы, якія ён пісаў паўвека назад, у гады вайны.

З напэд, што ляжала на каленях, гоць дастаў зацёртыя пахоўкныя лісты. Як зараз помню: спісаны яны былі з абодвух бакоў, алоўкам. Потым (цікава, калі?) кожная літарка абводзілася выдатна. Але пры гэтым — нічога не закрэслівалася, не папраўлялася ніводная косачка, ніводная, нават відэачынная памылка.

Пра што былі вершы? Лічаныя — пра фашыстаў-гадаў, пра дом, які застаўся недзе, пра тое, што заўтра ў бой і ці аддзеш там — невядома. А найбольш — пра яе — ІРУ, ІРАЧКУ, ІРЫНУ... Так-так, кожная літарка ў гэтым імені была вялікая і не пісалася, а менавіта выводзілася, выпівалася, напаяўнае нейкай бясконцай замилванасцю.

— Кахалі!.. — услых «адкрыла Амерыку» я. — Ой, як кахалі!.. Гоць, як здалось, крыву смяўся, але голас яго іншымі не стаў: — А чаму «кахай»? Я і цяпер... Кахаю. — А яна? — спытала хутчэй «з разумення». — Пра яе, — гоць вытла гляндуе мні ў вочы, — не ведае нічога. І пакуль я жывы, — не павінен... Разумеете?.. У шпіталь яго прывезлі пад вецер, адрозьні паляжылі на стол, доўга «рэзалі» — шукалі кулю — потым зашывалі, гаворачы яму, што ма-

лады, заживе, як на сабакі — трэба толькі паляжача.

А лёг, сунуўшыся — у палаце... заіграў гармонік: «здоровыя хворыя» ладзілі канцэрт. «Знайшлі час» — 1 месца, — скрыпеў ён зубамі, пакуль не пачуў ціхі, з дрыжэнняй голас, пакуль не ўбачыў пасярод «сцэны» невядома, сонечна-рыжак дзюць, што гаварыла... вершы.

Ён не мог сказаць, што любіў іх. Хутчэй наадварт... Але тыя, што чытала яна, былі нейкія дзівяныя і ліліся на сцяпе сэрца, на раны, як гаючы балызам. А таму назаўтра, убацьчыў яе ў палаце, ён зусім не слухіў, калі сказаў, што яе нумар — быў самы-самы!

— Праўда? Вам спадабалася? — перапятала яна і дадала, што вершаў ведае многа і можа яму пачытаць... Яе звалі Ірынай. Ёй было 17. Яна ў тым шпіталі мыла-мянцала бялізна, расказвала, якім ён быў, што любіў. Успаміналі, які адначасна святлілі, як прыбралі ёлку, як будавалі дачу, як ездзілі адначасна, як гаспадар (заўсёды сам) рабіў рамонт у кватэры...

...Недзе праз месяц пасля таго неспадзванага звана кі ў ёй сустрэліся. І Івана Пліпавіча (светлай памяці!) быў цэлы ўтульны дом, прыжае сям'я; то ўдава, то дачка, то ўнучка хораша ўстаіманалі яго, расказвалі, якім ён быў, што любіў. Успаміналі, які адначасна святлілі, як прыбралі ёлку, як будавалі дачу, як ездзілі адначасна, як гаспадар (заўсёды сам) рабіў рамонт у кватэры...

Ірына, нягледзячы ні на што — здамовы неадарова, у колькі лёг, дома ш дзе — кожную раніцу а палове шостаў ён прычынаўся, ішоў на вуліцу, на балкон... Доўга курьў. Ён, скажылі, і памёр там — раніцай, а палове шостаў.

...Заблылася я ў іх. Сьхадзячы, паглядзець назад, на дом. З та самага балкона, на развітанне мне ў чатыры рукі малявалі «два помнікі» — дачка Івана Пліпавіча і яго ўнучка — дзве Ірыны. Яны ведалі, хто ім выбраў гэта імя. І, напэўна ж, павінны ведаць, чаму?

Валентына ДОУНАР. Якія чакаюць новых сустрэч з яркімі асобамі. Свёлта Мінск чакае сустрэч з амерыканскімі, англійскімі, шведскімі, польскімі, таяскімі і кітайскімі мастацтва перформансу. У Беларусі гэты напрамак мастацтва таксама развіваецца і нашы тэатры ўжо даўно не навінкі. Больш таго, работы беларускіх аўтараў найбольш разнастайныя, актуальныя для нас і напёўнае асаблівае сансам. Каб аўтарам было прасцей зразумець адзін аднаго, каб у іх засталіся прымяня і незабыўныя ўспаміны аб беларускім вясельлі, трэці дзень усе разам правядуць на возеры Вячэ. Ларыса ЦІМОШЫК.

ПРЭМ'ЕРА «ПРАРОКА» ЎДАЛАСЯ

Беларускія гледачы сталі першымі, каму давялося пабачыць мюзікл «Прарок». Шоў нарабіла шуму яшчэ да сваёй прэм'еры, дзякуючы гучным імёнам людзей, якія былі задзейнічаны ў пастаноўцы: народны артыст Расіі Ілья Алеяніку (аўтар музыкі і выканаўца ролі Прарока) і заслужаны артыст Расіі Мікалай Дуксін (аўтар лібрэта і выканаўца ролі слягога старца), польскі рэжысёр-пастаноўчы Януш Юзефовіч (сярод яго прац — расійскі мюзікл «Метро»), «зорка» расійскага мюзікала «Метро» Тэона Дольнічак, а таксама знакаміты беларускі дзэт Александр Ціхановіч і Ядвіга Паплаўская (выканалі ролі сталой сямейнай пары). Прэм'ера «Прарока» адбылася ў шацэр у мінскім Палацы спорту. Стаць першымі сведкамі новага для нашай краіны музычнага жанру пажадуць амаль уесь сталічны бамонд, прадстаўнікі ўлады. У наступны раз шоў можна будзе пабачыць у канцы верасня.

ТАКОГА ў Беларусі яшчэ не было: 50 артыстаў, 140 асяцяляльных прыбораў, 12 тон жалезных джаракаў і дзесяткі танцоўраў і неверагодных касцюмаў. Сваёй арыганальнасцю і маштабам «чпалюўны» джаракаў, якія то пераносіць на звалку, то ў палац, то ў турму. Складаныя трукі (у цырку іх называлі б пад купалам), што дэманстравалі ўдзельнікі, прымушаюць не раз ахнуць і адчуць напружанне дзеяння. У «Прароку», здаецца, спевакі танцоўраў, а танцоўры сляююць, бо хто ёсьць хто, на самай справе не разбярэш. У пастаноўцы ўсё атрымалася вельмі гарманічна. Для цікаўных раскрываюць некалькі сюжэтных ліній.

Слягоў старац расказам аб сваім жыцці прымушае задумацца над такімі філасофскімі катэгорыямі, як сяброўства, каханне, здрадніцтва, слава, смерць, жыццё і г.д. Гледачам Ірына ПРЫМАК.

Анталогія беларускай песні КРАСУЙ, БЕЛАРУСЬ!

І сляўсі! Твой жыватворны дух, настоены пад гоман гвінчых бароў і зван крынічных струменчыкаў, пад перагуканне азэрных хваляў і лугавых красак, нясе любоў, аднае народы і нхатня іе на творчыя дзеянні.

Светлыню нашай зямлі, яе вольную і ўстаіна працавітую іпастас урачыста апелі Васіль Раіччык і Леанід Пранчак. Дал творцаў кампазітара, ураджэнца Шклоўшчыны, характэрны рамантычна юнацкія, святчона бяседныя інтанацыі. Яркая меладычнасць песень «Віншавальныя», «Родны горад», «Музыка для ўсіх» абуджа духоўныя памкненні спевакоў і слухачоў. А твор «Красуй, Беларусь!» стаў гімнам творчэй інтэлігенцыі. Разнастайныя святы, фестывалі заканаўчыя шматгалосым аднальна-прысваільным акардам — песняй «Красуй, Беларусь!».

Міхась ШАВЫРКІН.

<p>Верш Леаніда ПРАНЧАКА</p> <p><i>Красуй, Беларусь! Край спрадвечны, край мой родны, Любаві словы, Як малітва, вымаўляю я. Красуй, красуй, Мой край пакуты і свабоды, Наскараюя нікім І святая зямля.</i></p>	<p>Музыка Васіля РАЙЧЫКА</p> <p><i>Красуй, Беларусь! Наша любая Айчына З'ядала сэрцы, Усіх, хто любіць свой бацькоўскі кут. Адзін народ, Адна зямля, адна краіна: Тут дзяржава мая, Лёс ішаслівы мой тут.</i></p>	<p><i>Красуй, Беларусь! Новай дзень, як сонца ясны. Краіна-малі, Ты квітней і сляўсі з году ў год. Мой завет, Мой шалі веры нелагасна: Будзе вечно на зямлі Старажытны наш род.</i></p>
---	--	---

Казкі для дарослых

ГУД БАЙ, тУ LOVE, ГУД БАЙ...

З таго часу, калі ўсё гэта адбылося, прайшлі гады... У кожнага з нас даўно свае сям'і, і адпаведна, сваё жыццё, у якім практычна не засталася месца для ўспамінаў — недаравальнай раскошы, якую могуць дазволіць сабе толькі не заняты п'яўсэдзённымі справамі людзі. Разшылоўшыся аднойчы, нашы ішлякі былі ніколі не перасекліся. Напэўна, яны трапілі ў паралельныя плоскасці, якія, паводле законаў геаметрыі, не маюць ніводнай кропкі сударканання... Ну і дзякуй Богу. Бо ўсё, што адбываецца ў жыцці, — да лепшага. І раставанні таксама. А ўспаміны... Што ўспаміны? Нябачуць, як хваля, прасочацца скрозь пальцы прыбражым пяском і аддучы, кануць у руку часу, пакінуўшы пасля сябе толькі светлы смутак і адчуванне незваротнасці...

...Я заўсёды лічыла сябе не такой, як іншыя (ну што б я была за жанчына, калі б думала інакш?). Але хоць сльм мой і ўспрымаў даволі трывіяльныя кампліменты аднакурснікаў, сэрца заставалася раўнадушным. У іх паводзінах не было загадкі. Іх думкі і жаданні чыталіся на тварх з той самай дакладнасцю, з якой па прыкметках і з'явах у прыродзе маю беспамылкова вызначыць пажу бегма. Знешне яны здаваліся зусім рознымі, мае патэнцыяльныя «ропчыкі». Высокія і ніжэйшыя за сярэдняга, мускулістыя і хударлявыя, начытанныя разуменні і адлетушы шалапуты. Але ўсіх іх аб'ядноўвала надольнае, нягаснае, усёпагальнальнае жаданне — зацягнуць мяне ў ложах. З першага спаткання, трэцяга, дзесятага — яка рызніца? — іх вочы пачыналі гаварыць лепш за раскрытую кнігу. Шлях, якія павінны былі ў рэшце рэшт прывесці да запаветнай мары, таксама не адрозніваліся арыганальнасцю. Адзін — два пахоўна рэжымы фэстывалі «Мінск-2007», ад вынікаў якога мы паведамлялі ўжо. Дарочы, у жаночым заліку мацнейшай была Кацярына Антуд'ева (Расія).

Партыя гулялася на 20-м міжнародным фестывалі «Мінск-2007», ад вынікаў якога мы паведамлялі ўжо. Дарочы, у жаночым заліку мацнейшай была Кацярына Антуд'ева (Расія).

Потым былі летнія канікулы, на якіх я рабіла ўсё магчымае, каб выкінуць з галавы сваё «аднабокае» каханне: купалася ў моры да адузорня і заводзіла адзін за адным нічога не вартыя падуўныя рамані. Першай навіной, аб якой я даведзлася, вярнуўшыся да родных пенатаў, было тое, што нашым на-

цягнуты, у строгім касцюме і пры гальштукі. Перад тым як пачаць знаёмства з групай, дастаў з дыпаламата і надзеў акулары... На мам не зусім звычайным прозвішчым, як і большасць новых выкладчыкаў, крыву спатыкнуўся і прачытаў яго няправільна, выклікаўшы звыклае хіхканне. Я спакойна і стрымана выправіла памылку. Ён папрасіў прабачэння і пачыраваў. Гэта было першае касмічнае збліжэнне перад доўгімі-доўгімі месяцамі процістаяння... Яго заручальны прысцянак — яскравае сведчанне сямейнага становішча — мяне не палохаў (не многіх «акальцаваных» мужчын аднясся да разраду шчасліўчыкаў). У рэшце рэшт я хацела не так многа: каб калі-небудзь ён узяў маю руку ў сваю і прапанаваў ісці далей разам. Куды і як даўга, значэння не мела.

Я не ведала, як і з якога боку падступіцца да ўвасаблення ў жыццё сваёй патаемнай мары — настолькі далёкім і недасягальным здаваўся ён мне напачатку і такою непрадольнай уяўлялася адлегласць паміж намі. Пятнаццаць дзюўчат-аднакурсніц глядзелі на яго калі не закаханымі, дык ва ўсіх іх разе зацакаўленымі позіркамі — яны таксама былі не дурніцамі і без асаблівых складанасцяў здолелі адрозніць сапраўдную каштоўнасць ад падрыбы... Пацягнуліся далі і месцяці маіх пакут. Былі моманты, калі я амаль канчаткова страчвала надзею і спрабавала пераключыць свой зашыклены мозг на больш лёгкую «здабчыцу». Нічога не атрымлівалася — душа прагла напружанай і цяжкай працы і імкнулася да палёту толькі ў адным накірунку. Любімага ім Драйзера і прычытала ад коркі да коркі і на экзамэне (ёсць бок на свеце!) выцігнула ішчаслівы білет. Ён апладзіраваў мяне пасля адзін з першае пытанне, але ў выніку зніў адзнаку за няведанне нейкай літаратурнай пэны.

Потым былі летнія канікулы, на якіх я рабіла ўсё магчымае, каб выкінуць з галавы сваё «аднабокае» каханне: купалася ў моры да адузорня і заводзіла адзін за адным нічога не вартыя падуўныя рамані. Першай навіной, аб якой я даведзлася, вярнуўшыся да родных пенатаў, было тое, што нашым на-

Спорт-тайм

Глеб супраць крыўдзіцеля БАТЭ

На жаль, барысаўскі БАТЭ не прабіўся ў групавы раўнд Лігі чэмпіёнаў, бо магла б закруціцца цікавая інтрыга — беларускі клуб супраць свайго выхаванца. Маю на ўвазе Аляксандра Глеба. Паводле жараб'ёўкі Лігі чэмпіёнаў у Манака, лонданскі «Арсенал», за які выступае беларускі паўабаронца, працягне барацьбу за галоўны еўрапейскі клубны трафей у групе «Н», куды таксама ўвайшлі пераможца пары «Севілья»/АЕК, «Сігуа», «Славія». Адзіны прадстаўнік Расіі маскоўскі ЦСКА трапіў у групу «G», дзе згуляе з італьянскім «Інтэрам», галандскім ПСВ і турэцкім «Фенербахчэ». Спернікам крэйскага «Дынама» ў кватэце «F» сталі ангійскі «Манчэстэр Юнайтэд», італьянскі «Рома» і партугальскі «Спартынг». Дачецікі «Шахцёр» трапіў у групу «D» з дзючым пераможцам Лігі чэмпіёнаў італьянскім «Міланам», партугальскай «Бенфікай» і шатландскім «Селцікам». Склад іншых груп такі: група «A»: «Ліверпуль», «Порту», «Марсель», «Бешыкташ»; група «B»: «Чэлсі», «Валенсія», «Вілья-04», «Русенборг»; група «C»: «Рэал», «Вэстгэйт», «Ляцы», «Алімпіакос»; група «E»: «Барселона», «Ліон», «Штутгарт», «Рэіндзэрс». Нагадаем, што фінал Лігі чэмпіёнаў пройдзе ў Маскве 21 мая.

Лепшыя ігракі Еўропы акрамя галкіпера ў «Мілане»

У час жараб'ёўкі групавога раўнда Лігі чэмпіёнаў былі агучаны імёны лепшых клубных футбалістаў УЕФА 2007 года. Званне «грок года» дастаўся бразільцу Кака (італьянскі «Мілан»), якога таксама назвалі лепшым клубным форвардам. Цікава, што амаль ва ўсіх ампліла перамаглі аднаклубнікі Кака: абаронца Паоло Мальдзіні і паўабаронца Кларэнс Зеэдорф. Лепшым галкіперам стаў варатар англійскага «Чэлсі» Пётр Чэх.

Карніленка выратаваў «Днепр»

У Одэсе мінскае «Дынама» было разгромлена гаспадарам, клубам «Одэсанс». У матчы ў адказ другога кваліфікацыйнага раўнда Кубка УЕФА — 0:4. У другім па значнасці еўрапейскім клубным турніры Беларусь прадставіць толькі барысаўскі БАТЭ (у розыгрышы ён сустрэнецца з іспанскім «Вільярэалам»). Прабіўся ў асноўны раўнд і беларускі нападочка Сяргей Карніленка ў складзе днэпрапятроўскага «Дняпра». Украінцы выйграў і гасцяў у польскага ГКС — 4:2 (першы матч 1:1). Наш форвард устанавіў канчатковы лік, забіўшы гол на 39 хвіліне сустрэчы. Далей «Днепр» згуляе з шатландскім «Абердзінам».

Хакеісты будуць толькі перамагаць

На выкананне Федэрацыі хакея Беларусі прынялі некалькі важных рашэнняў. У наступным сезоне не будзе нічыйных вынікаў. Калі ў асноўны час матч завершыцца з роўным лікам на табло, нічыёй завершыцца і авертайм, каманды выканаюць серыю булітаў. Пераможца атрымае два ачкі, праіграўшы — адно. Таксама зменіцца статус легіонера: з сезона 2008—2009 замежны іграк, які выступае ў Беларусі як мінімум бесперапынна чатыры гады, мае бестэрміновую трансферную карту і від на жыхарства ў нашай краіне, будзе лівчыца легінерам. Праз год крытэрыем будзе толькі грамадзянства хакеіста. Нагадаем, што 16 чэмпіят Беларусі стартуе 5 верасня.

У Бярдзянску ўстановаць помнік плёткам і плеткарам

У курортным горадзе Бярдзянску (Украіна) установаць арыганальны помнік у выглядзе гіганцкіх бронзавых вушэй. Помнік плёткам і плеткарам маюць намер устанавіць гарадскія ўлады пры падтрымцы мясцовых прадпрыемстваў, паведамляюць украінскія інфармацыйныя агенствы за спасылкай [http://www.ukrainska.com](#).

Бронзавыя вушы метравай вышыні будуць устаноўлены на пастамеце ў цэнтральнай частцы горада на набярэжнай Азоўскага мора. Акрамя таго, ў верасні тут таксама запланавана ўстанавіць помнік сквалэнсці ў выглядзе сімвалічнай 250-кілаграмавай жабы з бронзы, якая будзе сядзець на галовах мужчыны, жанчыны, старога і падлетка, сімвалізуючы тое, што «жаба душчы» людзей у любым узросце. Паводле інфармацыі гарадскіх уладаў, у наступным годзе ў курортнай зоне Бярдзянска будзе прадоўжана ўстаноўка самых арыганальных помнікаў і скульптур, у прыватнасці — помнік добрай шчыцы ў выглядзе скульптуры пахлылой жанчыны, якая сустракае люблага зяця з работы з ладосам з чаркай і закускай. У горадзе ўжо устаноўлены арыганальныя помнікі бычкур-кармільцу, хлочку-рыбаку, дзедцам лейтнанта Шмідта, сантэхніку, дзядзю Васю з дзядзем Мішам і чароўнае крэсла выканана жаданьня Кар. БЕЛТА.

ШАШКІ

Пад рэдакцыйнай майстра спорту Мікалая ГРУШЭЎСКАГА

КЛАСІфіКАЦЫЙНЫ КОНКУРС

Ён праводзіцца на прызы нашага чытача з Мінска Івана АСТРОУСКАГА і прысвачаецца 90-годдзю газеты «Звязда». У якасці яго задання № 9 развязаць камбінанцыйную праблему піінука Пятра Кажанюскага:

БЕЛЫЯ: а1, с3, с7, d6, h2 (5). ЧОРНЫЯ: а5, b2, d4, е5, f4, g3, h4 (7). У ёй більш уадацца праімцацца страдой па вялікай дарозе.

А для задання № 10 мінчанін Васіль Грabenка даслаў пазіцыю, у якой невядомы аўтар задумаў два розныя тэматычныя рашэння:

АМАТАРАМ СТАКЛІТАК

БЕЛЫЯ: а2, a3, d4, ab, e1, e3, e5 (7). ЧОРНЫЯ: а7, b2, d8, f6, g7, h2 (6). Таксама прыгожыя перамогі бэльск пры іх ходзе.

Тэрмін для адказаў традыцыйны — два тыдні. Накіроўваецца іх на адрас рэдакцыі газеты Звязда: 220013, г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а. Рыбурка «Шашкі».

РАШАЕМ, ПЕРАМАГАЕМ

Праверце, калі ласка, раэнанні змешчаных раней пазіцый.

ПАМЯЦІ МАЭСТРА (М. М. Пустыннікава). **Бліц-27: № 1** (белыя гуляў С. Кавалёў). 7... d4 8. с:е5 e6 9. е:g7 ab4 10. dе3 bc3 11. еf4 cd2 12. fe5 de1 13. ed6 fe7! 14. d:f8 b4 і 15... b:f8#; **№ 2**. D2 (е5А) f4 (b2) с3, h6 (с3) fe3 (b2) g7x. Af2 (с3, е5x; **№ 3**. E5 (с3А) b2, f8, с5, с1#; A(d2) c1, а5, b4, b2#; **№ 4**. 2 (14А) 20, 1, 23, 30#; A(15) 44, 23, 19, 30 і г.д.

Бліц-28: № 1 (А. Касэнка—В. Масіон). 1. fe3! h:d4 2. bc5 3. с:e7#; **№ 2** (С. Бойка—А. Касэнка). 1... hg3! 2. h:f4 d:c7 3. е:c5 с:b4; **№ 3** (В. Мірашчынка—А. Касэнка). 1... b:c6 2. b:f6 fe3! 3. dе:14 е:c1!x; **№ 4** (Я. Кандрачэнка—

Студэнцкі білет № 05090, выданы Акадэміяй упралення на імя Омеляноўна Віктара Владиміровіча, **счытаць недействительным**.

«Навінкі» верасня

Міжнародны фестываль перформанса — вельмі своеасаблівая падаея, не падобная ні на што. Мастацкае жыццё краіны, калі ўсё свайё хадой, у звыклым, размернавым тэмпе, раптам напаяўнацца духам бунтарства, яркіх ідэй і запамінальных знаёмстваў. У дзевяты раз прадстаўнікі актуальнага мастацтва пастараюцца ўраціць гледачоў, якія збіраюцца 1 і 2 верасня праставіць у сталічным Палацы мастацтва. У гэтага фестывалю ёсць свае прылічкі.

Ён выйшаў з паўзмок і перагарадзіў мне дарогу. Той самы, пра каго я цэлы год — доўгі-доўгі год — баялася нават марыць...

пускала «аб'ект» з поля зрок. Гэта былі лепшыя хвіліны за тыя некалькі месяцаў — мы размаўлялі толькі поглядамі. Так-так, набраўшыся аднойчы смеласці і ўзняўшы вочы, я сустрэла яго добры, сумны і, як мне здалось, крыву разгублены позірк. Позірк мужчыны, які не ведаў, што рабіць далей. Некалькі імгненняў мы чапаліся адзін за аднаго вагчыма, не ў стане перарваць нечаканую зрокую сувязь. Раптам ён пераніўны гаворку, занераваўся, як хлочык, рэзка сарваўся з месца і амаль выбег з аўдыторыі... Я магла святаваць перамогу, але яна здавалася та-

кой крокай... З месця пасля таго доўгімі асеннімі начамі я не магла заснуць, пакутуючы ў халодным і няўтульным інтэрнацкім ложку ад вільня пладуючых, дзе было расчынена акна. Пастаяўшы некалькі хвілін, павярнулася, каб ісці назад... Ён выйшаў з паўзмок і перагарадзіў мне дарогу. Той самы, пра каго я цэлы год — доўгі-доўгі год — баялася нават марыць...

Супраціўляцца такому напору было бэссоннасцю. І пакуль ён ліхаманкава распыліваў глыбі (якія, як заўсёды, не хацелі распаўсюдзіцца), з-пад майёй белаў прызрастыт блузі, аднекуль з глыбіні, выпірхнула гэтакое ж жыццё, падобнае да воблачка, амаль нябачнае каханне... Магчыма, першае. Магчыма, апошняе.

Наталля УЛАДЗІМІРАВА.

